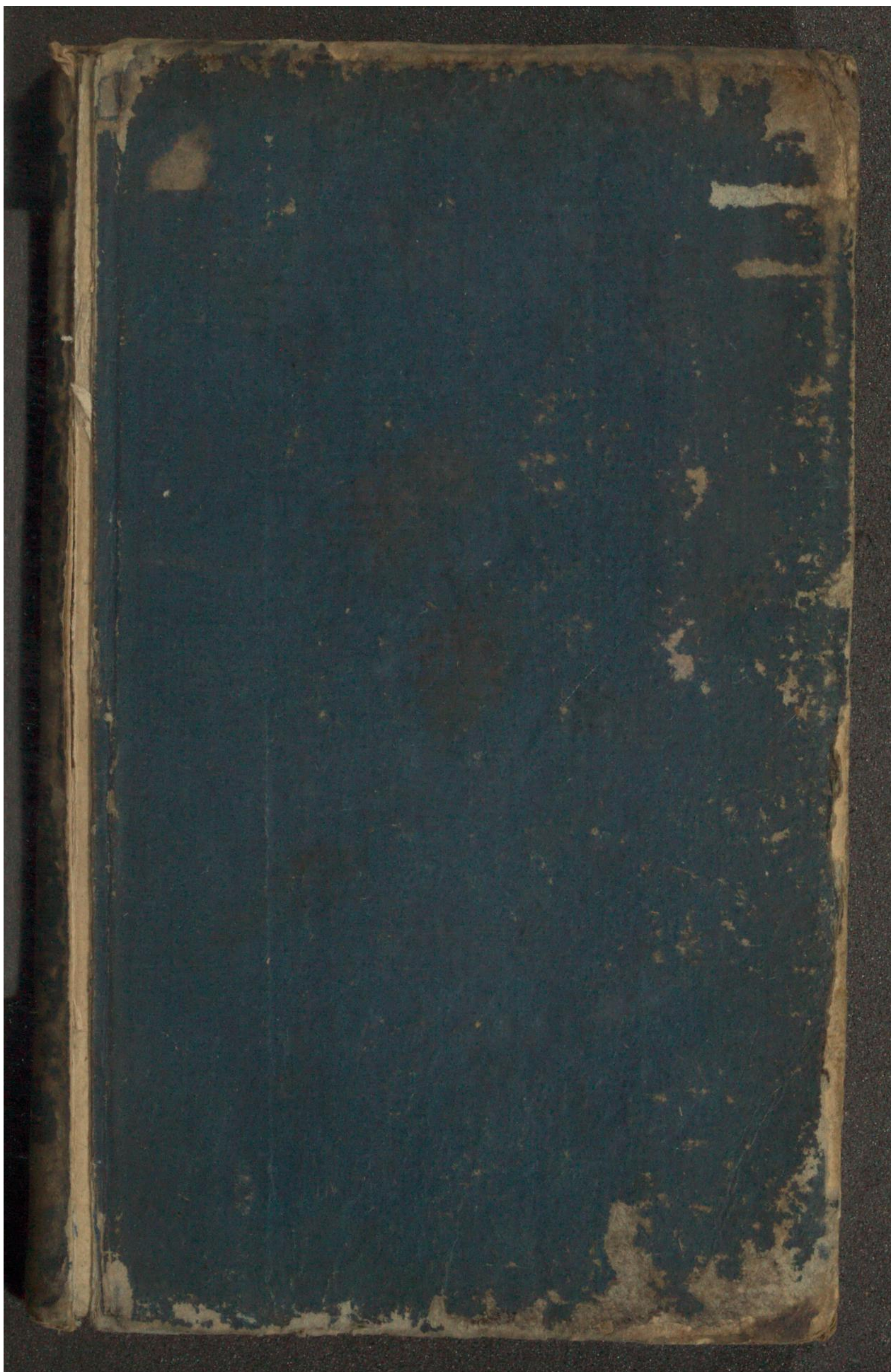
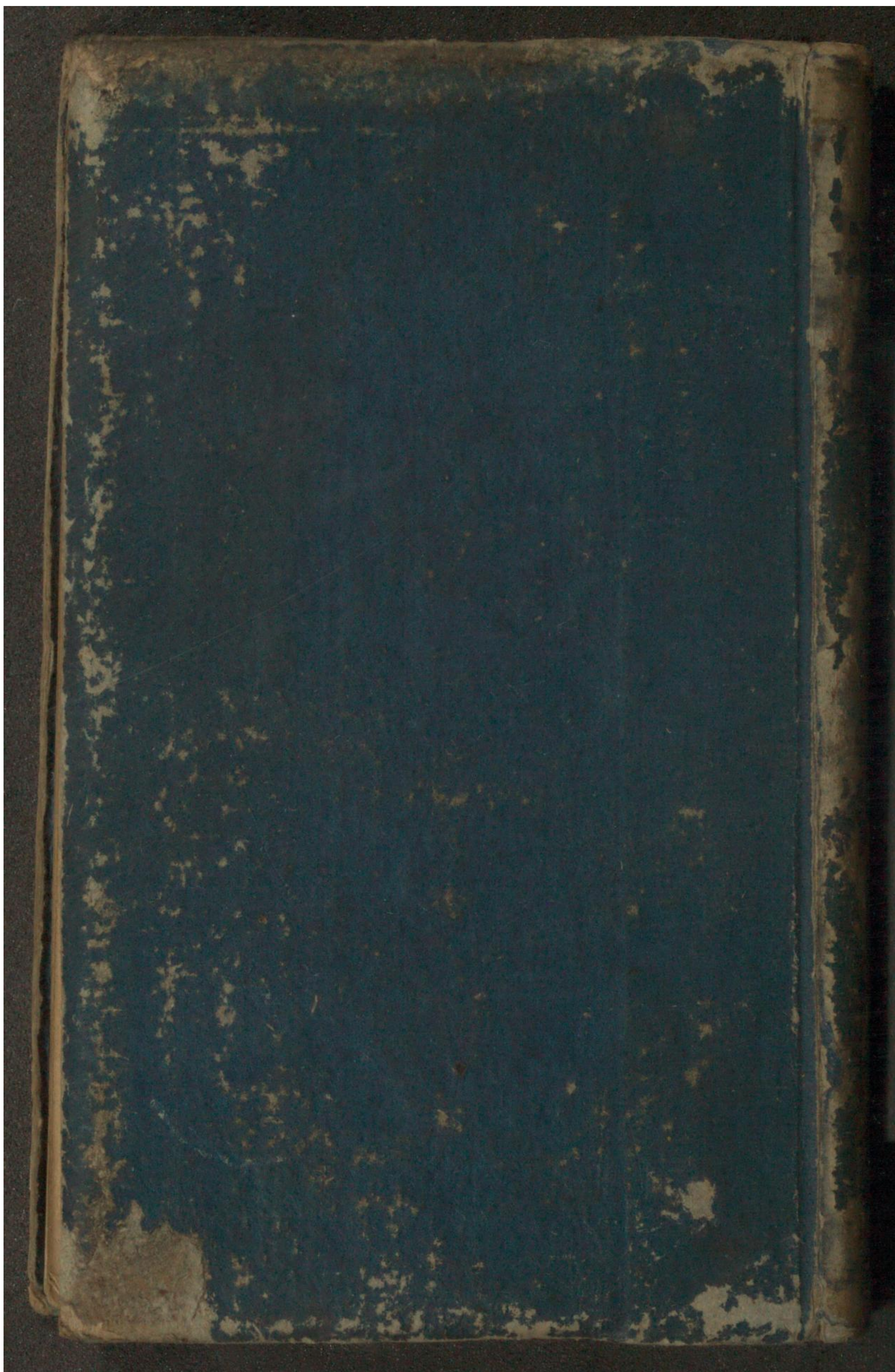
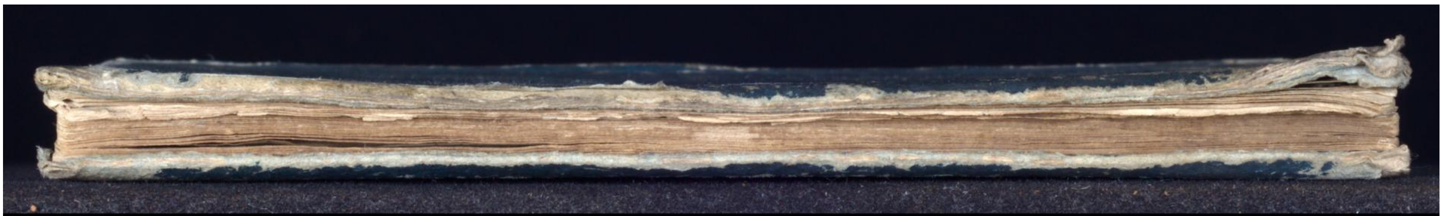

IOANNIS FRID. MATENESI
Theologi, historiarum ac Græcæ Linguæ in Acad. Colon. Professor. ordinarij,

SYNTAGMA CRITICVM.

NESCIS QVID SERVS VESPER VEHAT.

De somno potuque Christianorum somnifero.

Ecce tuli de manu tua calicem soporis fundũ calicis indignationis meæ, non adijcies vt bibas illum vltra. Esai. 51.

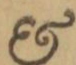
AD ADMODVM REVERENDOS, Generosos & Illustres DD. DD. Ioannem Gerardum Comitem in Manderscheidt & Blanckenheim, Dominum in Kiel/ꝛc. Ædis Metropolitanæ Decanum vigilantissimum:

Ericum Comitem in Limburg & Brunckhorst Dominum in Styrumb & Wyss/ꝛc. AEdis Metropolitanę Scholasticum & ad D. Gereonis Decanum dignissimum.

COLONIAE,
Sumptibus Conradi Butgenij,
Anno MDCXII.

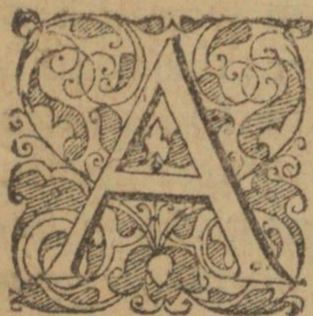
ADMODVM REVERENDIS, ILLVSTRIBVS AC GENEROSIS DOMINIS, Dominis, Ioanni Gerhardo Comiti in Manderscheid & Blanckeheim/ Domino in Keyl/ ꝛc. ædis Metropolitanæ Colon. Decano vigilantissimo.

Erico Comiti in Limburg, & Brunckhorst/ Domino in Styrumb & Wyss/ ꝛc.

Aedis Metropolitanæ Scholastico, & ad D. Gereonem Decano dignissimo.

Dominis suis gratiosissimis & Mecænatibus obseruandiss. felicitatem precatur.

PVD Lacedæmoniospriscis seculis Generosi Domini, mos quidam inualuerat, ostendere, quo pacto res humanæ rotarentur & defluerent, vt à vitijs delicijsque perperã increbrescentibus sibi tẽperarent. Ideo chorum quendam instituerant senum, puerorum, iuuenum.

Ex quibus primum senes in orbem ambulantes occinebant spectatoribus, Plutarcho referente,

Αμμες ποτ' ἦμεν ἄλκιμοι νεανίαι

Nos fuimus olim strenui iuuenculi.

Dein vero pueri ad virtutum exercitia cum ætatis incremento vocati, aiebant,

Αμμες δέ γ' ἐσσόμεσθα πολλῷ κάρρονες

Præstantiores nos futuri olim sumus.

Postremo iuuenum seu virorum pro ætatis robore valida erat cantio.

Αμμες δέ γ' εἰμεν, αἰ δὲ λῆς, αὐγάσδεο.

Et Nos sumus, vel experire, si velis.

Quia nimirum illa ætas floret, & tanquam medullam vitæ nostræ continet. Eleganter sanè, vt quisque ciuium suam personam rite sustineret. Inglorij senes sunt illi, *qui nullum aliud argumentum habent, quo probent se diu vixisse, præter ætatem*, ait Seneca: Iuuenes nulli, nisi virtutum functionibus seque Remque publicam iuuent. Infructuosi pueri, ní indolem, quam præclaram à Deo nacti sunt non

non in otio, ſed negotio ponant. Annon extrema dementia eſſet, ſi ille triplex chorus à bibitona poculotrahonum arteſcenam ſuam exorſus fuiſſet? aut in turpi & indecoro puluere ignauam vitam vel tranſmiſiſſet, vel tranſmitteret? Nihilominus hoc ſeculum noſtrum (in quo mihi vt virtutum ſic vitiorum videtur regnum eſſe) eiuſmodi actores exhibet, qui in muſtaceo Laureolam quærant, & in viliſſima re gloriã vel maximè ambiant ingloriam. Ideoque varia illa inuenta apud Noſtrates bibendi illicia, ſuper ſanitate, fraternitate, ſomno, hoſpitalitate, vt tametſi ipſemet naturæ inſtinctus illam vitæ diætæque ἀταξίαν improbet, nihilominus illa diuerſitas nominum colorare decolorem damnatamque ebrietatem videatur. Qui non vt viuant nati ſunt, ſed vt bibant: quemadmodum de Bonoſo Imperatore Aurelianus dicebat: qui non homines, ſed amphoræ & plauſtra ſint, vt

 Probus

Probus. Pulchrè scilicet tales remoto sipario prodibunt in scenam senes, pulchre iuuenes, pulchre pueri, quorum non est alia laus seu gestorum seu gerendorum quam belluina temulentorum turpitudo, quibus clementissimum Deum ad iustissimam vindictam de se sumendam lacessant indies: quorum non alia fuit palæstra & etiamnum est, quam in qua domus marmoreæ, thesaurique preciosissimi conficiantur, & absumantur. Cœpi autem in hoc vitium calamum meum contorquere, si forsan vspiã mortalium aliquis inueniatur, cuius cor hisce meis Syntagmatis percellatur ad eiusmodi turpitudinem defugiendam, præsertim in cratere somnifero sese ostentantem. Nulli reuera adeo noxium ætati quam iuuenili, de qua rectè Hieronymus: Non Atenei ignes, non Vulcania tellus, non Vesuuius & Olympus tantis ardoribus æstuant, vt iuueniles medullæ vino plenæ,

& dapibus inflammatæ , in omne vitiorum genus despumāt. Et porro cum mihi patronis opus, quorum auctoritate aduersus zoilorum dentes hoc opusculum eualescat, ad suas Generositates mihi confugiendum putaui, tum vt pietate, clementia, mansuetudine, generosaque modestia vestra, alijsque virtutibus heroicis territi Momi, maleuolentiam deponerent: tum etiam vt meę erga Generositates vestras obseruantiæ aliquod saltem monumentum extaret. Tantum enim vtriusque affectum expertus sum vt imparem me gratiæ vtriusque vltrò profitear, & tam diu, quoad spiritus hos reget artus, promeritis respondere illi me posse diffidam: Nescio enim, vt quidam eruditorūm scite dixit, num quid elegantius in rebus humanis inueniri queat, quam Optimatum splendor Christiana modestia temperatus. Quam temperaturam etiam

veſtris Generoſitatibus auctor naturæ & gratiæ inſeuit, vt indies magis magisque ad veſtram immortalem gloriam ſeſe diffundat, diffundetque quoad Clementiſſimus Deus vtramque Generoſitatem veſtram in iſta veſtra virtutum honorumque luce ad proprium, clientumque (quos inter & me conſtituo) ſalutem & incolumitatem ſoſpitauerit. Accedit his quod fratrem meum ſingulari ſemper V. Gratiæ fauore proſecuti ſitis, vt etiamnum cum in lamentabili iſthac mentis ſenſuumque impotentia degat, in virtutum veſtrarum catalogo pertexendo melioribus interuallis ſemper ſeſe diſtineat. Cuius nihil ambigo, vt omnium eorum qui fideles ab officijs vobis fuerunt, gratioſiſſime ſitis memores futuri. Ex domo Paſtorali

D.Cuni-

D. Cuniberti ad. d. XII. Septembris. A. M. DC. XII.

Generositatum vestrarum

Subiectißimus Cliens,

Ioannes Matenesius ad D. Cuniberti Canonic. & Pastor.

Ad Lectorem.

Nscripsi libellum meum, Nescis quid Serus vesper vehat, *ex Satyris Menippæis Varronis, non tam titulo operis accommodum, quam euentui, quod subinde tragica vitæ salutisq; catastrophe huiusmodi infelices potatores excipiat. Sub calore familiaris haustus ac domestici enormiter impingunt, animamque luctuosissimo sane periculo exponunt. Agere exemplis nolo. ipse oculos adhibe, nec falleris, multis non expectantibus serum vesperum vexisse horam fatalem cum dolore percepimus.*

Quis scit an adijciāt hodiernæ crastina summæ
Tempora dij superi

Neque tu curiosus in tabulis diuinæ Prouidentiæ excutiendis sis. Multos plumis temulentia ista noctistrepa incinxit, quos aurora sobrios vidit nunquam, & ad Libitinæ quæstum funereū citius quā AEsculapij curā ablegauit. Multos in somniferis haustibus faciendis vidimus Euro ocyores, & in agēdis

rebus

rebus tardiores testudine Multos vali dißimo cum corpore vidimus somnum captauisse: & multos à somno elumbi corpore surrexisse. Iudicia Dei abyßus multa. *Præsertim in ijs ventribus ac helluonibus, quibus animus in obbis cantharisque habitat, vt ignis & sulphur pars calicis illorum sit, & cum illo Epulone æternum puniantur. Hinc desluxibus præfocati, hinc fractis ceruicibus strangulati, hinc pendulo de sponda lecti pectore inter eiectamenta vt bestiæ ad Orcum eunt. An nescis quid serus vesper vehat? reus es peccati adeo fœdi, sententia Numinis impendet, quasi intempesta nocte feratur conqueri non habes, quod de statione tua euoceris.* Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. *Oraculum illud est, experientia clarum, ipsa prophetæ voce clarius, vt inferius patebit.*

Scio ego apud Philosophos paßim alio sensu accipi, sed quia euentuum contingentium vnus & hic est, dum hi poculorum helciarij enormiter valetudinē suam lædunt, vt citius vitam

cum

cum morte commutent, tali frontispicium huic fabricæ placuit præfigere. Quod si quis offendatur eo, quod potum somniferum vocemus, quasi aliud sub stylum mihi venire non posset, eius prudentiam dico non prolixius porrigi quam nasum, ut dici solet. non tantum terræ superficiem stringunt, qui metalla quærunt, sed in ipsa viscera terræ se se penetrant, ipsasque venas excutiunt: perinde hic tibi agendum est, videbisque non tantum potum damnari, sed & somnum, peccata item ex utroque prorepentia. Vale & fruere.

AD MO

ADMODVM REV.
DOM. SS. TH. L. CAN. PASTORI & Historiarum ac Græcæ Linguæ in alma Vniuers. Agrippinensi Professori eruditissimo, Ioanni Friderico Matenesio, amoris & obseruantiæ ergo hoc breue Eucharisticum ponit M. Paulus F. Aussem Colon. ad D. Cun. Canon.

ECquid nefasto te posuit die
Damnata fastis pocula quærere
PANDORA, quæ Diuum beatis
Sedibus huc iaculata sparsit?
Terrasque fœdis criminibus procul
Impleuit, almi pellecebras vocans
Soporis, incertique somni,
Nigricomis ruit atra pennis
Cum nox per orbem. Sed magis impium
Modum Scytharum symposiis, Vbi
Potant cruentatis culullis
Innocuum rabidi cruorem.
Rescindit ausus tum calamo & manu
Pereruditis, hoc MATENESIVS
Solers libello dum lacertos
Eloquij validos reducit,
Et pondero sis se rationibus
Constans obarmat: quod facilem sopor
Struat rui nam sub recessus
Sulphureos stygij Tyranni
Somnumque suadet Christiadum seqni

Inta-

Intaminati pectoris æmulum,
O macte virtutis, serenum
Mente ducem genioque signa,
Et Typhin istum fluctiuagi maris
Inter procellas, haud timidus mori
Sectare, nec Ionam secutus
Ima dabit requiem saburra.

SYN.

SYNTAGMATIS
CRITICI, CAPITVM Synopsis.

1. Somnum hominibus necessarium & ab Ethnicis Deorum numero asscriptum esse.

2. Quid veteres olim, quid hoc tempore nostro de more illo bibendi ad prouocandum somnum scripserint eruditi, qua sacri qua prophani, & an comessari idem sit. & Diui Pauli locus explicatur: Non in comessationibus.

3. Quam procul à Christiano ex diuinæ voluntatis præscripto debeat somnus, & lectorum mollities esse. De varijs peccati illecebris. Item locus D. Pauli explicatur: Scientes, quia hora est iam nos de somno surgere. &c.

4. De sõno fabuloso, prodigioso, immoderatoque quorundam, tum hominum tum belluarum.

5. De somno præstigioso, seu magicis artibus prouocato, item locus explicatur Psaltæ Regij: Sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium & venefici incantantis sapienter.

6. De perpluribus damnis ex somno naturali emergentibus apud homines diuersæ dignitatis & conditionis, per exempla

item

item quædam Scripturæ loca explicata, & præsertim, *Securus dormiens requiesce & non erit qui exterreat.*

7. De multiplici calice scripturarum, & inprimis de calice soporis, & ordinaria atque vsitata eiusdem acceptione, vt prophanus est, non sacer, de quo cap. 9. cum explicatione locorum aliquot Biblicorum.

8. De calice Martyrum, & Passionis dominicæ. vbi de vino myrrhato, & Hissopo perplura, & sanctissimo SS. Eucharistiæ calice: cum elucidatione quorundam locorum scripturæ.

9. De plerisque etiamnum in S. Scripturis commemoratis calicibus, in quorum gratiam etiam pleraque loca difficilia explicantur.

10. Monetur omnes vt à Sybaritica mollicie, ab immoderato somno, à malis bibendi artibus, & perperam inueterata Germanorum cousuetudine abstineant, motu vindictæ diuinæ, &c. Item remedia quædam ἀλεξίκακα. Cum parænesi. *Nescis quid serus vesper vehat.*

NESCIS QVID SERVS VESPER VEHAT:

Siue

SYNTAGMATIS CRITICI, DE SOMNO CHRISTIANO potuque somnifero vulgò Schlafftrunck dicto.

CAPVT I.

Somnum hominibus necessarium. & ab Ethnicis Deorum numero ascriptum esse.

OMNI vsum mortalibus necessarium in confesso est, adeò vt sine eo nemo vitam ducere aut prorogare queat. Perseus Rex Macedonũ cũ à Paulo Æmilio captus custodiæ militari traditus fuis- *Plut. in Æmil.*

 set,

ſet, pertæſi illam in ſquallenti carcere moram milites, ſomni copiam Regi non fecerunt, atque ita iugi vigilia illum interemerunt. Attilius item Regulus ab Carthaginenſibus captus, cum præſectis palpebris ſomni expers in carceribus degeret, mori debuit. Deerant enim illi velabra, quibus inconniuam oculorum vigiliam temperaret, viſusque labores dulciſſima ſomni quiete permutaret. Ideo gentiles quod tanta in homines commoda transfunderet, diuinitatem tribuerunt, more ſuo, quo illas creaturas Deorum inſeruerunt ordinibus, à quibus vitæ dignitatumque muneribus donabantur.

Gell. li 6. c. 6. noct. Att.

Cur ſomnus Deus.

Sic Ouidius.

Libr. 11. Metamor.

Somne quies rerũ, placidiſsime ſomne Deorũ,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Feſſa miniſteriјs mulces, reparaſque labori.

Imò Orpheus eum Regem felicium Deorum vocat, omniumque mortalium & animantium, quot ſuo gremio terra complectitur.

Orpheus in hymn.

ὕπνε ἄναξ μακάρων πάντων θνητῶν ἀνθρώπων
Καὶ πάντων ζώων ὁπόσα τρέφει εὐρεῖα χθών.

Somni vtilitates diuerſæ.

Quæ verò ab eo in mortales commoda proueniant, grauiſſime complexus eſt Tertullianus. *Somnus* (inquit) *recreator eſt corpo*

Libr. de anim. c. 43.

corporum, redintegrator virium, probator valetudinum, pacator operum, medicus laborum, cui legitimè fruendo dies cedit, nox legem facit, auferens etiam rebus colorem.

Et Seneca

Tuq; ô domitor
Somne malorum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ,
Volucer matris genus Astreæ,
Frater duræ languide mortis,
Veris miscens falsa, futuri
Certus & idem pessimus auctor:
Pelle insanos
Fluctus animi, redeat pietas
Virtusq; viro.

Seneca in Hercu. Fur.

Sensus enim diurnis lassati laboribus, somni tempore sese reficiunt, & animales Spiritus tempestiuis lucubrationibus exhaustos renouant, vt ad sensationes faciendas promptiores reddantur. Facultas quoque naturalis in alimenti concoctionem impensius incumbit, vitalesque spiritus in læuo cordis sinu exactius elaborat, cæteraque suæ potentiæ munia per hominem largiter dispensat, vitæque ac saluti hominis aliorumque animalium mirificè consulit, dum apta eiusdem beneficio constitutio corporis conseruatur, defectæque vires instaurãtur. Non inuenuste etiã Homerus ad eundẽ finem dijs immortalibus

Physicæ somni operationes.

affingit somnum, posteaquam in illo deo-rum conuiuio largiter epulati stationem suam quisque repeteret post Solis occasum. De Ioue enim Deorum Rege sic canit in Iliade:

Ενθα πάρος κοιμᾶθ, ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι
Ενθα καθεῦδε ἀναβάς.

Iul. Pollux. Hinc veteres vbi conuiuationum finem faciebant, solẽneijs erat extremum potum ἑρμῆν siue Mercuriũ dicere, quod illi more suo sacrificarent à conuiuijs, libationibusque eidem Numini delatis rite somni iucunditatem prouocarent. Honorem namque illum deberi existimabant Mercurio, vtpote qui vltimâ conuiuantium propinatione, caduceo suo siue virgâ somnum mortalibus vel immittebat vel adimebat, tanquam patronus eius & præses: ab Hebræis Simiarum instar id mutuati, quos apud paterfamilias oratione præmissa eiusmodi poculum singulis accubantibus præbebat, quod הלל hælel, hymni poculum cœnas solemniores claudens vocitabant, vt testatur Iosephus Scaliger, & alij. Quapropter non inconcinne Europæi nostri vt somni dulcedine ritè fruerẽtur, ad eum conciliandum potum quendam siue haustum soporiferum, vulgò Schlaffdrunck vocatum, inuenerunt, quo vaporum dēsi-

Scal. 6. de Emend. tēp.

Somnũ conciliari per haustum peculiarem apud Germanos Gstatum.

tate

tate obsitum cerebrum facilius spiritus ani males ad interiora à sensuum functionibus reuocet, nouoque labori pręparet. In quo cum, vt indies docemur, varij defectus, pec cataque mortalia regnent, operæ precium me facturum arbitror, si illam quoque Sardanapalicam bibacitatem insigniter confi- gam, & tenebrosas commessationes ad lucem moderationéque traducam, adeo vulgares, & protritas apud Germanos vt somno indulgere, sine eo non se posse putent, somnãque emere (velut olim Augustus, qui obærati equitis, & tamen securè dormiẽtis culcitram emi iusserat) liquido vino ex vitreis cornibus epotato, nitantur: nimirum illud facturi quod Diogenes de duobus rẽ inutilem tractantibus scite dixit: *Ille hircum mulget, hic cribrum supponit*. Immo vero non infructuosam modò, sed perniciosam quoque saluti suæ operam pręstãt, dum hominem exuentes ad bestiarum somno sese dilatantium fœdam conditionem abijciunt, & perinde vt glires ac vituli marini impinguantur, qui illo tempore pinguiores, quo vtrosque non nisi somnus alit. *Mart. li. 13.*

CAPVT II.

Quid veteres olim, quid hoc tempore nostro de more illo bibendi ad prouocandum somnum scripserint eruditi, quà sacri quà prophani: & an commessari idem sit, & Diui Pauli locus explicatur: Non in commessationibus.

Libr. 6. AEne. Vir.

BOreales populi sub polo arctico ad glacialem Oceanum, vt Sauromatæ Noruegiq; & alij, quos apud, ob solis distantiam, quod extra anni solisque vias degant, noctes longiores, & ad quartam partem anni, aut menses perplures nõ videtur dies, possent litem Germanis intẽdere, quod proportione habita illis vastissima pocula epotanda ad glirium somnum dormiendum eslét, quæ indies à Germanis alijsque ad fœdam ebrietatem vsque ad breues noctes decurrendas hauriantur. Eo fine videlicet, vt fortium Christianorum exempla concipiant, in somno ex illo haustu soporifero generato, quibus ad fortitudinem parem pro religione, patria, parentibus, Rebus-publicis

publicis induendam exacuerentur, qui tantum abeſt, vt inde euigilent, vt etiam in plumis ſepulti Endymionis, qui quinquaginta ſex annis dicitur ſoporatus fuiſſe, ſomnum interdum, aut æternam noctem dormiant. Non ita Themiſtocles ille Græcorum hiſtorijs cantatiſſimus, ex quibus de eo refert Tullius, quod noctu in publico ambularet, nec ſomnum capere poſſet: quærentibus reſpondit ſe Miltiadis trophæis à ſomno ſuſcitari. Is enim Perſico bello cum Xerxe, rerum geſtarum magnitudine immortalitatem ſibi compararat. Non ita Iulius Cæſar Romanæ monarchię parens, qui Suetonio teſtante, ad illum apicem gloriæ peruigili labore peruigil euaſit; dum Alexandri Magni ſtatuam Alexandriæ intuens, tanta famæ trophæa ab adoleſcente poſita fuiſſe miratur, & ſe id ætatis parum pręſtitiſſe. Hinc Carolus Quintus toties maiorum ſuorum meminit, & Imperatorum præeuntium, quorum ipſe veſtigia calcans Religionem Catholicam aduerſus nouitia Lutheri commenta Chriſtiane defenderet, morumque corruptelam in melius transferret, nimirum,

4. Tuſcul. quæſt.

Suetõn.

In Conſtit. Imperij Su rim & alij.

Infelix tota quicunque quieſcere nocte
Suſtinet, & ſomnos præmia magna vocat.

Ouid. lib. 2 Amor. Ele. 9.

Quaſi verò mors ipſa, omnibus ſubeunda;

longa dormiendi tempora datura non ſit, vbi corpus vermium eſca fuerit, & forſan in Proſerpinæ peculio numerandum. Somnus fortitudinis inſtrumenta non ſuppeditat, ſed potius velut falce fortitudinem omnem præſcindit, & adimit: perinde vt olim dormienti *Sauli haſtam Dauid abſtulit*, videlicet fortitudinem, qua ad omnes infelices dæmonis aſſultus præmunimur, vt ab eodem *filij mortis vocari poſſimus*, ideoque abſtinendum eſt ab eiuſmodi illicijs potatorum, quibus ad imbellem ignauiam rationalis creatura formatur.

1.Reg. 26.

Certum autem eſt antiquitus, vbi veſperauerat, poſt occaſum ſolis in hanc potatoriam arenam, optimates præſertim, deſcendiſſe, & cum vtcumque largiter in cœna tum comederant, tum biberant, mutuis congreſſibus aciem inſtruxiſſe. Quod quam honeſtum fuerit, inde colliges, quod certe fœdiſſimum Deum more ſuo huic nocturnæ bibitioni præſtituerint, adeoque ſpurco monſtro ſpurcam hanc ingluuiem conſpurcarint. Et quidem vt libidinis præfectam Venerem, vt gaſtrimargiæ ſiue incontinentiæ Bacchum, vt auaritiæ Plutum, vt ſordium Cloacinam aut Stercutium: ſic Comum, Deum huius ſopoſiferæ potationis, Præſidem ſtatuerunt,

adeo insignem vt à memoratis non turpitudine, sed nominis discrimine discernatur. Deus enim, secundum Lambinum, est intempestiui, Luxuriosique conuiuij seu compotationis, ἀπὸ τοῦ κωμάζειν, quod est conuiuium inire meretricium & impudicum, & cum lupis eiusmodi contra legem lasciuire ac pollui. vnde non immeritò Apostolus commessationibus interdixit omnibus, temulentiæque turpitudinem castigauit. Festus & alij illud commessari ab κωμάζειν, quod dicunt esse per vicos nocturno tempore diuagari ad vespertiliones turpiter aucupandas, deducũt, illud prætendentes, primitus ante vrbes conditas homines in vicis & pagis, vti ex Cæsare liquet, habitasse, quos procaces hi comissatores obibant, comœdiasque adeò turpes vinolentorum in vicis plateisque petulanter exhibebant, nihil veriti, etsi Lunã splendere testesque oculos intẽdere viderẽt. Liquet id satis ex perperam inolita consuetudine Græcorum & Romanorum, qui comissationes has post cœnam crebro adhibebant. Vti apud Athenæum videre est & Hieronym. Mercurialem. Apud Liuium vero satis manifestè refertur, *Demetrium post cœnam, quam sodales acceperant*, dixisse; *quin com-*

Hordt & Plaut.

Roman. 13.

Scal. libr. 7. Poet. cap. 5.

in discatega rumeno.

Athenæus li 1. & li. 5. lib. 4 c p. 17. var. lect. Lamb. in Hora.

missatum ad fratrem imus. Et paulo post Perseus frater eius, sic ad Demetrium loquitur: conuiuam me tibi committere ausus non sum, commissatorem te cum armatis recipiam? Suetonius in vita Domitiani hęc de isto narrat: *conuiuabatur frequenter ac large, sed penè raptim. certè non vltra solis occasum.* Et in Vitellio clarissimè commissationum meminit. *Epulas trifariam semper, interdum quadrifariam dispertiebat: in ientacula, prandia, & cœnas commissationesq́;*. De Vespasiano luculente. *Præter sæuitiam, inspecta in eo etiam luxuria erat, quod ad mediam noctem commessationes cum profusissimo quoque familiarium extenderet*. Eius ideam commessationis notabilem in vita Alexandri Cæsaris depingit Lampridius, cum amicos ille militares habuisset, vt vsum Traiani, quem ille post secundam mensam potandi vsque ad pocula instituerat, reseruaret, vnum tantum poculum exhibebat, in honorem Alexandri Magni: quæ certè frugalis commessatio fuit, non Vitelliana, aut Flauiorum, nec modernorum Christianorum, *quorum Deus venter est*. Ex his commessationes facile capiuntur, quas damnat Apostolus, quia,

Sueto. ed. 21. in Domit.

Idem in Vitell. cap. 31.

Idem in Vespas.

Lamprid. in vita Alex.

Phil. 3.

Nox & amor vinumque nihil moderabile suadent.

vt & illa Comi illectamenta, quæ segetem

vitiorum omnium nutriunt, dum temulentiam, crapulam, impudicitiam, iurgia, & id genus vitia introducũt. item colligere est commessationibus his somniferos haustus, adeoque monstrosos successisse statario ritu sumendos, quibus hoc præmium reportant, vt aliquando turpem animam exhalent, nesciantque verè quid illis vinosus ille vesper aduecturus sit. Vnde Apostolus ait: *manifesta esse opera carnis, &c. commessationes, ebrietates, quæ prædixi vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Terribilis, sententia, quæ sola ad auocandos animos ab eiusmodi somnifera potatione sufficeret. *Quare si laicis commessationes damnabiles sunt, multo magis Sacerdotibus imputãtur ad gehennam. Venter enim pinguis,* vt ait Hieronymus ad Nepotianũ, *crassum sensum generat, cum Sacerdotibus cõtra sensus vigil esse debeat, ac tenuis, atque adeo huic vitio obnoxij, in sacerdotes vngi non debent.* Galat. 5. Dist. ca. 44 Finali.

Illud mirum forsan videbitur, hunc commessandi morem à vetustissimis idololatris, quorũ crebra in sacris litteris mentio, deduci. Moabitæ, & Hammonitæ aliæque gẽtes finitimæ Idolo כְבוֹשׁ Camos vel Chamos turpiter litauisse dicuntur. De eo enim loquuntur in libro Numerorum, Et in Iudice Iephte, & lib. 1. Regum & 3. Num. 21.

3. Reg. 11. Ierem. 48 Vide cõmentar. in ca. 11. Iud. & Tob. 3 q 1. Philostrat.

& apud Ieremiam prophetam, si hodiernis Rabbinis fidem damus, ex illorum punctatione Chemos legendum est, cum versio Latina Chamos habeat, & septuaginta Χαμώς reddiderint. Et hunc eundem cum Baccho plerique faciunt, vnde comessationem deriuatam tradidi, Deorumque numero inseri, Comumque vocari in Iconibus tradit Philostratus, veluti qui Venereorum signa producat, eisque latè in lenonum latibulis regnum obtineat, dum temulẽtiam infamem, ceu prodromum, soporiferis haustibus excitatum pręmittit. Plerique illum Palpatorẽ interpretantur, quod verè illa vini vasa palpare, & quasi palpum oculis mentis obducere censeatur. Hunc idololatrico more Numinis instar venerantur immoderati horum nocturnorum haustuum potatores, & tametsi ab gentilium gerris longè dissideant, nihilominus hic opere ipso infandæ idololatriæ cómunicant. Et quidẽ is adeo vulgaris mos inualuit, vt penè nulla casa licet humilima, futura sit, vbi non ritus huius aliquot inuenire vestigiũ possimus: vt regũ magnatumque palatia, vt Comitum nobiliumque castra, religiosorũ ciuiumque ædificia trãsgrediar. Neque tamen in his adeo obtusus sum, vt citra laudabilẽ morẽ id fieri nõ posse affirmẽ, cum dicã hospitalitatis & Christi

anæ fraternæque beneuolétię argumẽtum esse. In prõptu exempla sunt, quibus apud optimos religiosos in collegijs & monasterijs laudabiliter frequẽtari doceatur. Rem damnare & proscribere adeo vsitatã, mens mihi non est, omnibus in rebus modum congruentem virtus efficiet, & intra disciplinæ gyrum cohibebit bibentes.

Finis autem, quem in hoc faciendo haustu præfigunt, est, vt somno suauius perfrui queant, ideoque Græcis ὑπνοπόσων dicitur, quasi somni præambulus potus, Germanis schlafdrunck vbique locorum dicitur, Belgis schlapdranck / so man schlapen gaet / Gallis *vng petit banquet apres auoir souppé:* Italis *vna collatione dopo la cena*: Polonis collacia: Hispanis *manyar despues de la cena*, alijs denique populis aliter, illi haustus soporiferi nominantur, vnde eius vsum ab omnibus penè exerceri subducimus gentibus: attamẽ nullã adeo ineo atq; Germanos delinquere, qui nomina poculis capacibus varia imponũt, nõ vt bibendi metã statuãt, sed vt inchoent, & diei defectui, noctis ac tenebrarũ partes assuãt, & cũ vespertilionib. laridũ vestigẽt. Deũ sc. somnũ venerari incipiunt, eique sacra nocturna faciũt, vt boni genij poculũ nõ vnum, sed multa exinaniãt Antiquorũ exẽplo moti, qui peracta cœna mensaque sublata meracum inferri iubebãt, vnuque calicẽ ad vsque labra suffusũ in orbẽ circũmittebãt, q calix ἀγαθοῦ δαίμονος

Zenodotus. Aristophan. interpres. in vespis ex Theopompo & Apollodoro.

dicebatur, id est, boni genij, cui aliud nomen Athenæus assignat &, eundem μεταvίπτgoν dici vult, quod videlicet à lotione mannum inferri solitus esset. Quasi boni genij venatores etiamnum nostrates tunc sint quando in nocturnis his commessationibus obbrutuerunt, somniq; illectamenta consectati sunt, quæ tamen Dominus noster in sacris litteris adeò interdixit, vt in sequentibus patebit. Discant à frugali Magistrorum Coloniensium cōuiuio in scholis artium agitari quotannis solito, vbi rorantibus vno aut altero vitro id clauditur. Denique vtrum moris huius initia apud Prophetam Isaiam habeamus, ego nunc non assero, constabit ex sequentibus. Vix enim dubito per calicem soporis, cuius eodem in capite bis Isaias meminit, soporiferum hunc haustum intelligi. At de hoc postea.

Athen. li. 11. dipnos.

CAPVT

CAPVT III.

Quam procul à Christiano ex diuinæ voluntatis præscripto debeat somnus, & lectorum mollities esse. De varijs peccati illecebris. Item locus D. Pauli explicatur: Scientes, quia hora est iam nos de somno surgere, &c.

Nter vitiorum siue illecebras siue fomites, quibus vita nostra à regio bonorum operum tramite auocatur, etiam eruditi somnum posuere, vtpote, qui & rationis naturalis lumen obtenebret, & cœlestis gratiæ radijs noctem obijciat. Vt enim solis Lunæq; deliquia seu Eclipses ex terræ interiectione eueniunt : sic vitæ benè ducendæ deficientia, ex horum brutorum vitiorum interuentu atque obice generatur. Memoriæ autē causa hoc distꝛcho complexa apud Antoninum sunt. *Lib. 6. hist. sum. ti. 13. ca. 6.*

Otia, segnities, somnus, caro, fœmina, vinum,
Prosperitas, ludus, carmina forma, puer.

De primo nemo dubitat, cum otia non minus sacræ paginæ, quam gentilium monimenta confixerint: *multam namque malitiam docuit ociositas, & in desiderijs omnis ociosus est.* *Otium pecati illecebra.* *Eccl. 33.*

Ouidius. *sus est*. Et cantatissimum illud Ouidij:

Ocia si tollas, periêre Cupidinis arcus,
Contemptæq; iacent & sine luce faces.

Segnities. De secundo Martialis.

Quæritur Ægysthus, quare sit factus adulter?
In promptu caussa est, desidiosus erat.

Somnus. De Tertiò Cato in distichis moralibus.

Plus vigila semper, nec somno deditus esto.
Nam diuturna quies vitijs alimenta ministrat.

Caro. De quarto ait Apostolus: (quod impense medium nostri æui hæretici non vsurpāt.)

Rom. 14. *Bonum est, non manducare carnes.*

Fœmina. De quinto eleganter Claudianus.

Ferrea lasciuis mollescunt corda sagittis.

Vt & D. Hieronymus: *ferreas mentes libido domat*. Vnde Helinandus apposite apud Antonium ex etymo nominis argumentatur: Mulier à molliendo vt & malleus dicitur, quia sicut Faber per malleum mollit ferrum, sic Diabolus per mulierem mollit malleatque vniuersam terram.

Vinum. Ephes. 5. De sexto quoque Apostolus. *Nolite inebriari vino in quo est luxuria*. Virgilius quoque.

Et Venus in venis, ignis in igne furit.

De septimo Ouidius.

Luxuriant animi rebus plerumq; secundis.

Prosperitas. D. Augustinus. *Secundæ res sapientum animos fatigant: plus obfuerunt Salomoni, quam ipsa sapientia profuerit: contra aduersitas aliquando retrahit à peccatis*: Vide sententiam ab ipso Salo-

Salomone latam. *Prosperitas stultorum perdet eos.* Ideo per Oseam ait Dominus: *Sepiui aures tuas spinis, vt semitas tuas non inuenires, & post amatores tuos non curreres.* Spinæ sunt aduersa. Ose. 2.

In octauo, nimirum iocum accipit, quod mœror ac tristitia libidini repugnēt, quia vt poeta ait: *Ludus seu iocus.*

Non solet in mœstos illa venire thoros.

De nono grauiter expostulat Esaias, videlicet carmine, per quod musicam mollicu-lam seu voce seu instrumentis factam intelligit. *Cythara & lyra & tympanum, & tibia & vinum in conuiuijs vestris, & hinc opus Dei non respicitis.* *Carmen.* Esai. 5.

De decimo est illud, *Lis est cum forma magna pudicitiæ.* item *Forma.*

Rara est concordia formæ
Atque pudicitiæ. *Iuuenalis.*

De vndecimo nimis notum est omnibus, quam in malum prona & effrenis ætas illa sit. Quantum enim periculi sexus adfert in muliere, tātum ætas in puero. Periculosa est ætas pueri, periculosior societas, periculosissima familiaritas. vnde colligere est, nihil moderabile noctem, vinum, amorem somnum suadere nobis posse, dum vltro in arenam illam nobis damnosissimam descendimus. At vero si Christus Dominus lapidē desiderauit, quo ad somnū capien- *Puer.* Math. 8.

dum vteretur, quid mollia ſtrata petimus? punicea inuolucra, ac lanuginoſas anſerum cygnorumque plumas? in quibus dormire noxium corporibus, tum propter nimiam molliciem, tum propter calorem excitatum aggeribus plumeis, quibus corpus demerſum eſt, qui cibos, iuxta Clementem Alexandrinum, non concoquunt, ſed incendunt, & inſomnia, cruditates, febres & id genus alia protrudunt. Si Iacobus Patriarcha orator lapidem capiti ſuppoſuit in Bethel, cum in ſomnis Angelos aſcendentes deſcendenteſque ſpectauiſſet: Si in fabulis lectum ſponſæ inæqualem lapide correxit Vlyſſes: Si multi ſanctorum χαμευνίας, ſeu humicubia ſanctè frequentarunt, vt carnis infrenatã petulantiã coercerent: Vtique vinolentis ſomnolentiſq; potius durities ſtratorũ quã mollities erit adhibẽda. Non enim aliud eſt, quã oleum camino addere, & in lubrico carnis noſtræ petulantiã hærenté ad præcipité lapſũ propellere. *Surge qui dormis* potius, ô Chriſtiane, *& illuminabit te Chriſtus*, ni à mortis fratre ſomno ad ipſam mortem tranſire deſideres.

Lib. 2. Pæd. cap. 9.

Molles lecti morbos generant.

Apud Homerum.

Ephes. 5.

Vide ſtatum præſentis vitæ, & quam facili impulſu proſcribamur à vitæ noſtræ ſtatione conſidera. Aliud enim ſomnus non eſt etiam ex Philoſophi mente, quam medium quoddam inter viuere & non viuere

uere, vt nimirum vita noſtra cum ortu & interitu noſtro conſentiat. De interitu notum eſt omnibus: de ortu in vtero matris ab embryonibus docemur, qui medio modo ſomnum inter & vigiliam vegetantur, vti viuere aut etiã nõ viuere ſuo modo dici queant, potiuſque huius lamentabilis vitę exordia à torpido ſomno quã vigilia auſpicemur. Eccleſia etiam mater noſtra pręter illa ſapientum placita indies ante ſummam Miſſam cani ſtatuit: *Media vita in morte ſumus*; vt meminerimus hic regionem vmbræ mortis eſſe, vaſtæque ſolitudinis ac horroris, in altera vero vita terrã viuentium, de qua merito quilibet cum pſalmographo exclamet: *Credo videre bona Domini in terra viuentium*. Turpe militi eſt Campanis effæminari delicijs, vbi Ducem ſuum aduerſus niues Scythicas & borealem glaciẽ videt obdureſcere. Turpe vtique in mollibus procumbere tabernaculis ſeruo, & Dominum in atrocibus ligno, petra, marmore, quæ Caucaſeis duriora ſunt rupibus, reclinari. In ligno & quidem nõ niſi verminoſo ſomnum cepit, *quia ipſe quaſi tenerrimus erat ligni vermiculus*, qui duntaxat in ligno poſſit quieſcere, & quidem perforato, quippe qui clauis ad feralem ſtipitẽ conclauatus preciũ Redẽptionis noſtræ perſoluerit, *vermis & non homo, opprobriũ*

Ariſt. lib. 9. Animal.

Idem li. de ſomno vig.

Pſalm. 26.

De lecto Chriſti Domino.

2. Reg. 23.

Pſal. 21.

hominum & abiectio plebis. Cur autem in sepulchro lapideo & petra cubare voluerit, vtpote *cuius in figura lectus ferreus monstretur* notum est, quod velut lepusculus, canum venatorumque manibus elapsus, id est, sicariorum lictorumque crucifigentium, in *petra cubile suum locauerit* triduo, scilicet in sepulchro. Elegit autem quietem in adeo duro strato, quod vitam militarem dedeceat plumeis istis aggeribus demulceri. De Hannibale Carthaginensis gloriæ vnico assertore legimus, referente Frontino, quod cum militaret plerumque super nudam humum sagulo, id est, veste militari tectus somnos capiebat. In eam rem apposite Seneca dixit: *Non in mari, terra aut prælio solum vir fortis apparet, exhibetur etiam & in lectulo virtus.* Dormiuit ergo Dominus noster *& soporatus fuit & exsurrexit, quia Dominus suscepit illum.* Tolle ergo fomitem, si tui domini insistere vestigijs vis, & peccatum tolles; amputa occasionem, nec eualescet iniquitas. Seuerus propheta est Amos in mollicellos eiusmodi & in delicatorum lectisterniorum cupidos, nec immeritò. *Væ vobis opulentis, &c. qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris.* Quo etiam in Oolam & Oolibam sorores spiritu inuehitur Ezechiel, quod ab idololatriæ vitio fascinatæ gentium insanias adamassent: notans

Deuter. 3.
Prou. 30.
Sext. Iul. Front. li. 4.
Seneca de Remed. Fortuitorũ
Psalm. 3.
Amos 6.

tans

tans Samariam & Ierusalem regni Israelis & Iudæ Metropoles. *Sedistis in lecto pulcherrimo*, cum nimirum *iuuenes Cupidinis vniuersos euocarent ad se, & super Chaldæos in pariete pictos, imaginesque eorum coloribus expressas,* adeo concupiscentia insanirent, vt oblitæ Dei sui fuerint, & post corpus suum proiecerint, & sanctuarium eius polluerint. Id lecti potest mollities, id illa ebrionum conceptacula, quibus post iteratos soporis haustus implumãtur. Nõ difformiter vtiq; ab illa Salomonis quam descripsit lupâ, ornatu induta meretricio, *quæ intexuerat funibus lectulum suum, & tapetibus pictis ex AEgypto strauerat*: sic quippe ornare moris erat, quemadmodum ex propheta Amos & lib. Hester colligimus. Ezech. 23. Prouer. 7. Amos 3. Hest. 1. & 7

Quapropter abstinendum Christiano est ab herbosis thoris voluptuariorum & stibadijs ex cespite, gramine, vluaque palustri concinnatis, ab citreis lectis & punicanis, aureis item, argenteis ac testudineis: quos docuit fieri luxuria, vt Plinius testatur, nimirum *secare testudinum putamina in laminas, lectosq; ac repositoria his vestiri Carbilius Pollio instituit*. Multomagis autem in gẽmantibus his tabernaculis aulæa conchyliata, ac peristromata Babylonica euitanda sunt, quod malorum materiam suppeditẽt. Quamobrem enim existimamus notæ Plin. lib. 9. cap. 31.

ſanctitatis viros illam ſtratorũ mollitiem deteſtati ſunt, vt nunc pœnitentiæ lacrymis lauarent per noctes ſingulas, nunc contraria aſperitate exaſperarent. D. Benedictum refert Magnus Gregorius, ſpinis exacutis ſeſe induiſſe inuoluiſſeque, vt ſurreptitios libidinum igniculos compungeret. S. Franciſcum D. Bonauentura refert niuibus ſe contexiſſe, ſimulacraque cõiugis, liberorumque effigiaſſe, vt ignietes carnis flammulas niuoſo frigore cõſopiret. Ohe! vos ligurriones, quid de vobis ſtatuendum, quod vino incalueritis, etiam impiatis lectiſternijs Cupidinis faces accenditis? quid aliud agitis mortem ſomni fratrem iſtis illicijs in vos accerſitis, & vndequaq; exarmati miſerè aliquando animam abijcitis. Scite de eo Diogenes Cynicus cum à Medico ob ſomnum immoderatum argueretur „ὁ γὰρ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸν προλαμβάνει, frater fratrem præuenit. Rectè Martialis in vitæ ſuæ beatę deſcriptione, *ſomnum, qui faciat breues tenebras*, poſtulat: quod vt omnibus inuiſa mors eſt, ſic quoque imago mortis inuiſa eſſe debeat. Hinc duplicem ſomnum declinandum in ſacris paginis docemur, ne fatali illo ſomno & ineluctabili tum vitæ huius, ſcilicet morte, tum futuræ, nimirum damnatione inuoluamur. Et inprimis pecca-

a Dialog.

D. Bonau. in vita S. Franc.

Plutar.

ti ſomnus exterminandus eſt, ex illa nimia bibendi & immoderata auiditate proficiſcens, de quo inſignitè Apoſtolus ad Romanos ſcribit: *Scientes quia hora iam nos de ſomno ſurgere.* Roman. 13.

Et quidem peccatum ſomnum eſſe, nemo ambigat. vt enim ſomnus inſenſibilem facit hominem, ne in functionibus ſenſuum occupetur: ita quoque peccatum ne ſpiritualis vitæ operationes exerceat, efficit. Perinde namque vt in medijs ho- 4. Reg. 6. ſtibus hoſtilique vrbe depoſiti ſunt Regis Syrię ſatellites ad capiendum Heliſæum emiſſi, vbi eos cæcitate percuſſerat propheta: Sic conſopitos hoc miſerabili ſomno in medijs ſæuientium tyrannorum periculis exponit diabolus, & latronum ſicis obijcit. Multum eſſet ſi ſemiuiuum relinquerent: vt illum Samaritanum: at *miſericordia domini multa, quia non ſumus conſumpti.* Luc. 10. Thren. 3. Et quid animæ facultates velut falce ſomnum incidere & operationes abſcondere, dico; cum in beſtiarum nos ordinem redigat. Nam rectè ait Philoſophus, quod in Ariſtot. dimidio temporis, quo dormimus nimirum, non differimus à beſtijs. Negas? Nabuchodonoſorem conſule, quem ſuperbia admirãda metamorphoſi deformauit in bouem. & prophetam: *Homo cum in* Dan. 4. *honore eſſet, non intellexit, comparatus iumentis*

& insipientibus, similis factus est illis. Item Boethium: Hominis ista conditio, vt si se nosse desierit inter bestias redigatur: quod fit cum vitiorum ventoso fumo atque fuligine intelligentia denigratur, *& funibus pec-*
Prouerb. 5. *catorum suorum*, ad lanienam, vt in macello bestiæ, *cõstringitur*. Quid enim synceri ille videat, cuius obtusa oculorum internorú acies & fucata, non nisi illos colores quibus imbuta est, contempletur? Nunquid somnum captanti identidem vsu venit, vt ei falsa pro veris, vmbræ pro corporibus, imagines pro rebus, mendacia pro veritate obtrudantur. Ille apud comicum parasitus putabat se Philippum Regem esse Macedonum, experrectus inuenit fallaciam. Et ille apud Lucianum Micyllus per somnum opulentissimus, experrectus cerdo erat Iro pauperior. Quæ sibi peccatores non promittunt? at vmbras & imaginem Nar-
Isaie. 19. cissi fugacissimam inhiant. *Sicut somniat esuriens & comedit, cum fuerit expergefactus vacua est anima illius; sic erit multitudo omnium gentium*: peccato originis & proprio demer-
Sap. 5. sarum. *Transierunt omnia illa tanquam vmbra*, opes, dignitates, forma. Elegantissime Lipsius in suo nobili epitaphio.

Humana cuncta, fumus, vmbra vanitas
Lips. *Et scenæ imago, & verbo vt absoluam, Nihil.*

Quantum malum sit eiusmodi lethargo

Syba-

Sybaritico ſeu peccati ſomno diffluere, vide *Væ qui dicitis malum bonum & bonum malum, ponentes tenebras lucem & lucem tenebras, ponentes amarum in dulce & dulce in amarum.* Isai. 5. Caput curandum à Medico magno, & ſomni maligni operationes phantaſticæ excludendę, vt Deum accipiant toto pectore, tota capedine. Palato non ſano pœna eſt panis licet ſuauis ſit, & oculis ægris odibilis eſt lux, quæ puris eſt amabilis.

Cæterum vt in amplectendis bonis grauiſſimo peccati ſomno decipimur, adeo vt fugacia loco permanentium, temporaria loco æternorum deligamus; ſic quoque in periculis, quæ reuera pericula ſunt, ſubterfugiendis cæcutimus. Iacturā opū, diuitiarumque timemus, cœleſtiū theſaurorū virtutumque vaſtitatem nequidquam formidamus. *Illic trepidauerunt timore vbi non erat timor.* Psalm. 23. Sodomitarum libidinātium vitam & pœnam omnes nouimus, & tamen familiam inde ducere non erubeſcimus. *Dormiemus in confuſione noſtra.* Hierem. 3. vti robuſtiſſimus Iudicum Sampſon in gremio Dalilæ meretriculæ dorminit, Philiſthæorum factus ludibrium. Ind. 16. Audiamus Apoſtolum paternè nos ab eiuſmodi infelici ſomno dehortantem. *Non dormiamus ſicut cæteri, ſed vigilemus & ſobrij ſimus*, 1. Theſſ. 5. & cum Ezechia ad ſu-

 premi

Esai. 39. premi numinis iram declinandam ingeminemus: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.*

De altero somno naturæ debito quid commemorem? cum constet eum nos cōditionis nostræ reddere memores, à quo etiam abstinendum magistri morum in gentibus docuerunt. Refert de Alexandro Magno Ælianns, quod cum ab adulatoribus Deus vocaretur, nihilominus se mortalem dictitaret, quandoquidem sic eum somnus condocefaceret, & mortis imaginem repræsentaret: mortuisque potius quam viuis se conformaret. Plato certè præclarus Philosophus, *Somnum multum neque corporibus, neque animis, neque rebus gerendis conducere dicebat. Nemo enim dum dormit alicuius precij est, non magis quam si non viueret.* Quare quicunque *viuere & sapere cupit maxime, quam longissimo tempore vigilet, sola sanitatis commoditate seruata. Vsquequo piger dormis?* quando de somno surges, *& veniet tibi quasi cursor egestas tua, & mendicitas quasi vir armatus.* Vsquequo noctem vertitis in diem? vt Sampsonis vigiliæ nocturnæ, diurnum somnum exigebant. Diuus Augustinus alicubi aperit, indecens esse Christiano si radius solis in lecto ipsum inueniat. Hostes enim quibus incur-

Plutar. in Alexand.

Lib. 7. de legibus.

Prou. 24.

famur

ſamur indies, adeo atroces & inhumani ſunt, locus in quo pugnamus adeo iniquus, natura lubrica infirmaque, vt tametsi à poſſeſſione virtutis cęteri vitiorum aſſultus nõ auerterent, immoderatio ſomni naturalis, remigijs poculorum enormium excitata proturbaret. Quæ in ſemianimi homine mundus, caro, diabolus non efficient hoc infelici ſtatu temporum, hoc peccatorum tyrannico principatu? Sic miſerabilis Isboſeth ab latronibus du- 2.Reg. 4.
obus Banaa & Rechab fuit contrucidatus in meridie, cum intemperantem quietis dulcedinem captaret. Sic ſi armis manuque valida nihil præſtent, illicijs & blandimentis deijciunt. Lac dulciculum, vti Iahel Siſaræ, propinant, & fortius ſom- Iud. 4.
num oſcitantiæ prouocant, vt validius clauo per tempora adacto miſeros interimant. Apage cum calice ſoporiſero in loco immunito, in periculoſis tempore ac ſtatu. Apud Victorium Demoſthenes in oratione aduerſus Xenothimin, improbitatem illius oſtendit, quod infelice
temporum perturbatione, & velut pro- Vict. lib. 8. var. lect. c. 4.
celloſo aduerſorum mari, vino immoderato ſe obruerit, & ſomno rerum tractãdarũ immemor mergeretur, ideoque multis ſuppliciis excarnificandum iudicaret:

εἰ γὰρ ἐν κακοῖς καὶ χειμῶνι τοσοῦτον οἶνον ἔπινεν ὥστε ὅμοιον εἶναι μανίᾳ τί οὐκ ἄξιος εἶναι παθεῖν. Demea increpat Syrum temulentum varieque illius culpam exaggerat, nimirũ: In ipsa turba, atque in peccato maximo, quod vix sedatum satis est, potasti, scelus, quasi re bene gesta, &c. non enim conuenit in mundo lamentabili sic viuere vel potius non viuere. *Musica in luctu importuna narratio.*

Terent. in Adelph.

Eccl. 22.

Neque tamen somni necessarij hic vsum refuto. Nam nemo sine eo, vt in ingressu dixi, viuere potest, per quem cruditates, insomnia, aliaque mala propulsantur. Roboratur item virtus digestiua ad animã vegetantem pertinens, dum calorem ad interiores partes reuocat, itidemque sumpta cibaria cõsumit, vnde melius tegi dormiẽs ex defectu caloris exterioris, quã vigilans opus habet. Item infirmi ac debiles pharmacis medicinalibus exhausti; curis quoq; ac angustijs emaciati per somnum valetudinem pristinam recuperant, in quem finem in salutem animalium concessum Aristoteles asseuerat. Quocirca ad oculũ somni intemperantis odia proponenda sunt.

Lib. de som. & Vigil.

CAPVT

CAPVT IV.

De somno fabuloso, prodigioso, immoderatoque quorundam, tum hominum tum belluarum.

Dmiranda iure merito lyra Apollinis, qua Argum centoculum aliosque monstrosos dracones soporauit; admirabilior si à sopore reuocasset, atque ad humanitatem ciuilemque conuersationem traduxisset. Pulcherrimum illud de quibusdam rerum gestarum magnitudine claris viris elogiũ, *somnum non vidit*, quinod Luscinijs etiam laudatum inuenimus, vt vigilãtia alicuius in eo quod non tantum quantum Luscinia dormiat, quæ antelucana musica, hominũ iumentorumque labores præoccupat. ὕπνος ἀπέστω γλυκύθυμος ὀμμάτων. Absit ab oculis somnus dulcis, ne veluti delphinus aliquis aut balæna ad obiectum solis in arena dormias, funibusque atque anchoris ita ab hostibus tuis firmeris, vt in prędam cedas venantibus. vt de illis refert Olaus.

Aristophon.

Olaus Magnus lib. 21. ca. 21.

Pudor est & ferale quoddam propudium, nobilissimam vitæ nostræ portionem ignauo somno transmittere; loquor cum

Comi-

Plau. Bacch. Comico. *Quia ædepol certo ſcio, Vulcanus, Luna ſol, dies dij quatuor, non illuxere* peiorem ſomnolento. Apud Germanos veteres vetus etiam inoleuit prouerbium, Früh auffſtehen macht ſeelig/gelehrt/geſundt/ Reich. Pſalm. 87. de primo notum eſt: *quia mane oratio mea* Prouer. 1. *præueniet te, & qui mane vigilant ad me, inuenient me*. de altero vt de primo vulgare: auroram Muſis amicam. Tertium hactenus oſtenſum eſt, & ait Sapiens: *noli diligere* Prou. 20. *ſomnum, ne te egeſtas opprimat*. Quartũ Luſitani nos ac Bataui negotiatores docebunt.

Inprimis ſe nobis offert Endymion, Lunæ amaſius, propter quem parentẽ Iouem obteſtata eſt, vt cum illius formã deperiret quidquid optaſſet, hoc impetraret (quod ſapientiores de Lunæ motu & aſtrorum capiũt quem peruidere propoſuerat.) Optauit ergo perpetuum ſomnum dormire illũ, ἀθάνατος καὶ ἀγήρως μένων, vt Ariſtot. teſtatur: quem tamen ignauum ſomnum ipſemet etiam Tullius proſcribit. Itaque libro quinto De finibus refert, nobis inſitum à natura, vt agamus quippiam. Itaque (ait) ne ſi iucundiſſimis ſomniis nos vſuros putemus, *tamen Endymionis ſomnum nobis no-* 5. de Finib. *limus dari*: idque ſi accidat, *mortis inſtar putemus*. Ab inconuenientia ſomni immodici longè melius in Tuſculanis diſcurrit. 1. Tuſcul. 1. *Quaſi vero ita quiſpiã velit nonaginta annos viue-*

re,

re,vt cũ sexaginta cẽfecerit,reliquos dormiat.Ne sues quidẽ ia velint:non modo ipse Endymion vero si fabulã audire volumus,nescio quando in Latmo (is mons præaltus est Cariæ) *obdormiuit,nondũ credo experrectus*.quãquã Aristo,hoc exẽplo neget Deos immortales stupere sic & monogrãmos esse.Epimenidem eodem lethargo obrutũ ferunt historiæ, quem Pythagoræ coæuum faciunt:vt Gellius Laertiusque meminerunt.Is à parente ad ouem recuperandã emissus ad Gnosum Cretẽsis insulæ oppidum,æstu & itinere fessus in specum secessit,ibique tam grato sopore occupatus fuit, vt à quibusdam 77. annos vel 40. à Pausania,ab Eudemo 47. vel 75. vel 57. à Plinio & Apollonio ibidem hæsisse scribatur. Plinij verba sunt. *Magna quidem fabulositate, quam equidem in Gnosio Epimenide simili modo accipio: puerum æstu & itinere fessum, in specu septem & quinquaginta dormisse annis, rerũ faciẽ mutationemq́; mirantem velut postero experrectũ die:*hinc pari numero dierũ senio ingruente,vt in septimũ atque quinquagesimũ & centesimũ vitæ duraret annnum.De Rustico quodã hoc nostro tempore alius narrat,eum per totum autumnũ, sequentemque hyemem dormiuisse sub fœni cumulo, quoad fœno depasto experrectus semianimem, externatumque sensibus referre visus est.Carolo IV.imperante iuuenis quidã scholasticis disciplinis deditus

Luc.in Timone. Apul in Florid.

Lib.7.c.52.

Krantz.li.8 Vanda.c.39

ad armarium abſtruſius domus ſuæ receſ-ſit, vt ſuauius dormiret, nemine conſcio. Septennium iam ab illius cubitatione fluxerat, cum quidam curioſius quid ſibi ſecretus ille riſcus in pariete aut concameratione velit, inquirit, quidque eadem contineatur explorat, cum ecce tibi iuuenem quendam dormientem inuenit, quem grauiter contuſum excitauit. Quo viſo ſtupẽtes domeſtici ſubducunt eundem eſſe iuuenem, qui ſeptẽ annis antè diſparuerat, nec aliud ſe paſſum dictitabat, quam quod homines longo oppreſſi ſomno pati ſolent.

Ad cantatiſſimam illam ſeptem dormientium hiſtoriam conuertor, quorum anniuerſarium obitus diem Eccleſia celebrat. Latini ſexto Kalendas Auguſti: Græci vero pridie Nonas Auguſti, & vndecimo Kalendas Nouembris, quando ſpecu ſubterraneo incluſi, & rurſum tempore Theodoſij iunioris inuenti ſunt, in Menologio eorum mentionem faciunt. Cur autem vocentur dormientes, duplex paſſim ratio adducitur. Altera eſt, quod hi SS. Martyres tẽpore Decij Martyrio coronati ſint, & demum vbi intra ſpecum obſerati fuiſſent, reſerato oſtio veluti rediuiui apparuerint, ideoque pro more conſueto Eccleſiæ ac ſcripturæ dormientes ſint vocati,

Ioann. 11.

exemplo

xemplo Christi apud D. Ioannem, & Apostoli ad Thessalonicenses, vbi ij, qui piè religioseque sunt vita functi, dormientes vocantur, Lazarus, Stephanus, alij. Altera, quod ijdem temporibus Decij, vsque ad vltima tempora Theodosij Iunioris, intra speluncã clausi, somno capti ad ducentos fere annos reuera dormierint. Qui hæc putarint sunt inprimis Metaphrastes, Nicephorus, Cedrenus in compendio anno Theodos. 23. Ex latinis Gregorius Turonens. Sigebertus in Chronicis. Porro sententiam posteriorẽ multa sunt quæ dubiam faciant, vt in annalibus & Martyrologio suo elegantissimè docet Baronius. Nam hæresim illa tempestate exortam, damnatam per hos dormientes diuinitus fuisse asserunt: quę Resurrectionem carnis cum Sadducæis negabat. Veruntamen nihil tale quid contigisse tẽporibus Theodosij Iunioris reperitur. Neque enim in sacrosancto Concilio Ephesino, quod sub eodem Theodosio celebratum est, neque sacrosancta Synodo Chalcedonensi post illud proxime habita, vlla vnquam mentio de eiusmodi hæresi facta inuenitur, quæ vtique primis SS. Patrum illius Synodi sententijs iugulari debuisset. Deinde si ad astruẽdam fidem Resurrectionis hos Martyres excitare Deus voluerit, vtique

Actor. 7.

Sur. Tom. 4 li. 14. c. 45.

de gloria Conf. c. 95

Sigebertus Anno 447.

reuera illos vita fungi oportuit, si Resurrectionis à mortuis testes futuri erant. Præterea aliquis scriptorum illius tẽporis rem gestam adeo memorabilem, miraculum adeo grande litterarum monumentis consignasset. Denique Stephanus Episcopus Ephesinus, cuius meminit Metaphrastes, intrusus armorum vi in eam sedẽ fuit, & in latrocinio Ephesino communione Eutychetis atque Dioscori pollutus, vt habent acta, quæ recitãtur in Concilio Chalcedonensi; cuius quidem communionem merito prædicti dormientes execrari ac vitare quoque debuissent. Sententiam priorem vt tutiorem amplectendam iudicarẽ. sic enim Lazarus amicus noster dormit, sic Stephanus obdormiuit, sic alij vitam hanc miserabilem cum illa gloriosa permutarunt. Quod eorum grauissima tormenta, quibus temporibus Decij excarnificati sunt, facile euincunt.

Conc. Chalc. Act. 1. & 11

Similem huic historiam recenset Paulus Diaconus in principio historiæ de septem dormientibus, qui in extremis Germaniæ Aquilonaris finibus Circium versus in antro sub eminenti rupe sito inuẽti sunt. De quibus itidem Epistolam ad Sulpitium Episcopum Bituricensem Gregotius Turonensis scripsisse videtur, qua eorundem recenset origiñe, quos tamen reuera vita functos affirmat, recitatq; eorum

Lib. 1. hist. Longob. c. 3.

Greg. Turon in epist. ad Sulpit.

nomina

nomina, Clemens videlicet, Primus, Lætus, Theodorus, Gaudens, Cyriacus, & Innocentius. Qui 7. viri, vt apud Olaum est, longo sopore sopiti quiescunt, ita illæsis nó solum corporibus, sed etiam vestimentis, vt iccirco à Barbaris insigniter colantur. Hi quantum ad habitum spectat, Romani esse cernuntur. Quorum vnum cum quidã temerario ausu amictu suo spoliare vellet, mox eius brachia aruerunt, pœnaque vnius adeo reliquos perculit, ne quis eos vlterius contingere auderet. Priores certe ab his & tempore & loco & nominibus non parum differunt, qui *Maximianus*, *Malchus*, Martinianus, Dionysius, Ioannes, Serapion & Constantinus vocantur. Lepidum inprimis illud est, quod de Sybaritarum illo dromone refert Athenæus, adeò illum somno deditum fuisse, vt in popinis & circulis passim iactitaret, se annis plus minus viginti solẽ nec orientẽ nec occidẽtẽ vidisse. Iuuenes etiã perplures Athenis in sacris Apaturiorum ebrij facti, ad solidum quatriduum somnum cõtinuarunt. Neque hic quisquã ex Auerrois aut Auicẽnæ schola, aut Harpocratis aut Galeni Stoa prorumpat, & naturalem huiusmodi somnum supernaturali virtute excitatum esse confirmet, quasi viscosis humoribus cerebrum obsitum, & stomachus addensatus vim digestiuã ad tam diuturna temporum

Olaus li. 1. c. 3.

Athenæ.

Simplicius.

interualla detineat, aut alias gerras hisce affines coaceruet: cum ordinis naturalis limites longe transcendat. Neque veternum mucosorum senum morbum obtrudãt, eorũque humores flaccidos & veternosos, quod illis aliquamdiu oppressi produci possunt, vt de Chonodomario Alemannorum Rege legimus, qui captus à Iuliano Cæsare morbo veterni consumptus illico est, teste Sigonio, cum Romam missus triumpho seruaretur: quo morbo etiam perplures gymnastici scholares afficiuntur, qui perbellè scutica aut betula decutitur, sanaturque. Lethargum etiã nõ proponant, quod eius virtus in affectis sit lethifera, siue is ex corporis καχεξία, siue veneno nascatur, quemadmodum in P. Papinio Statio Poeta videre est, à Domitiano in certamine Albano auro & corona donato, qui anno 65. lethargo extinctus est; & in Arnulpho Imperatore, cui cum fugato Guidone in quem mouerat, ab obsessa coniuge per eius ministros donarijs corruptos venenũ præberetur, lethargo correptus est, & post biduum extinctus, vt Sigibertus narrat. Facessant ista, adeo pẽnata natura non est, vt alarum suarum tã sublime volitet remigio; quamquam non videatur inficiandum, aliquando homini bus quid affine in somno prolixiore posse

Sigon. lib. 6 Imp. Occid.

Sigebert. in Chronic. Anno 901.

vſu venire, quod gliribus, quod vitulis marinis,&c. præſertim in ætate vel infantili vel ſenili, quibus humorum inordinata copia & viſcoſa cruditas hominem torpidum magis & ſomnolentum reddit, potiuſque beſtijs & embryonibus quam homini ratione prædito aſſimilat.

CAPVT V.

De ſomno præſtigioſo ſeu magicis artibus prouocato, item locus explicatur Pſaltæ Regij: Sicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium & venefici incantantis ſapienter.

PRodigioſum in ijs quos commemorauimus ſomnum fuiſſe dubium nõ eſt, imò miraculoſum, aut certè lethiferum: licet herbis diuerſis, pharmaciſque narcoticis etiam conciliari aliquamdiu poſſit naturaliter: immò vero dæmonum præſtigiis ad ludificandos homines conciliatum itidem à lamijs nouimus, & ſtrigibus, vt tanto melius indomitam libidinem cum ſuo paranympho & adultero diabolo maritis dormientibus impudentiſſime expleât, quod

videre quis poterit in vita D. Bernardi: vt etiam ille, qui venenis naturalib. somnus captatur; de quibus Binsfeldius & Remigius prolixè. Pleraque secreta Magica sparsim Virgilius attigit: vbi canem tricipitem somno medicatis herbis afficit Sibylla Cumæa.

Virgil. 6. AEneid.

Cui vates horrere videns iam colla colubris,
Melle saporatam & medicatis frugibus offam
Obijcit: ille fame rabida tria guttura pandens
Corripit obiectam, atque immania terga resoluit,
Fusus humi, totoq; ingens extenditur antro.
Occupat AEneas aditum custode sepulto,

Lib. 7. Metamorph.

Ouidius eodem fermè tenore progreditur, cum Medeam sic loquentem facit.

Peruigilem superest verbis sopire draconem,
Qui crista linguisq; tribus præsignis, & vnus
Dentibus horrendus custos erat arboris aureæ:
Hunc postquam sparsit lethæi gramine succi
Verbaq; ter dixit placidos facientia somnos,
Somnus in ignotos oculos vbi venit, & auro
Heros AEsonius potitur.

Vbi non tantum Physicum effectum, sed carmina magica exprimit Medea. Vnde sic etiam in Heroidum Epistolis eadem verba eiusdem poetæ accipienda sunt.

In Epistol. Iasoni Med.

Flammea subduxi medicato lumina somno
Et tibi quæ raperes vellera tuta dedi.

Senec. in Medæa.

vti & illa verba Senecæ Tragœdi, in illa sanguinaria Medeæ Tragœdia

Tu

Tu quoque relictis peruigil Colchis ades
Sopite primum cantibus serpens meis.

Apollonius tradit serpentem illum incātamentis varijs operosissime soporatum fuisse, vt illius interpres Valerius Flaccus ostendit.

Iamque manus Colchis, crinemq; intenderat astris,
Carmina barbarico fundens pede, teq; ciebat
Somne Pater somne omnipotens, te Colchis ab omni
Orbe voco inq; vnum iubeo nunc ire draconem:
Quæ freta sæpe tuo domui, quæ nubila cornu,
Fulminaq; & toto quicquid micat æthere sed nūc
Nunc age maior ades, patriq; simillime letho.
Tu quoque Phrixææ pecudis fidissime custos,
Tempus ab hac oculis tandem deflectere curâ;
Quem metuis me stante dolum? seruabo parūper
Ipsa nemus. longum interea tu pone laborem.
Ille haud AEolio discedere fessus ab auro,
Nec dare permissæ, quamuis iubet, ora quieti
Sustinet, ac primi percussus nube soporis
Horruit, & dulces excussit ab arbore somnos.
Contra tartareis Colchis spumare venenis,
Cunctaq; lethæi quassare silentia rami
Perstat & aduerso luctantia lumina cantu
Obruit, atque omnem linguaque manuq; fatigat
Vim stygiam, ardentes donec sopor occupat iras.
Iamq; alte cecidere iubæ, nutat que coactum
Iam caput, atque ingens extra sua vellera ceruix.

Cornu pro potentia & robore, vt sæpe in SS.

Apuleius item Madaurensis Platonicus Magicarum artium, D. Augustino atte- stante, peritissimus, non abs re vel finxit vel narrauit de Thessalis solitos Larissæos cadaueribus custodes addere, grandi pecunia, stipendioque conductos; *quibus perpetem noctem eximie vigilandum erat, exertis & inconniuis oculis in cadauer semper intentis, nec acies vsquam diuertenda, immò ne obliquanda quidem. Quippe cum deterrimæ versipelles in quoduis animal ore conuerso latenter obrepant; vt ipsos etiam oculos solis ac iustitiæ frustrentur. Nam & aues, & canes, & vrsum,* & mures, immo vero etiam & muscas induunt. Tunc diris cantaminibus somno custodes obruunt. Erat enim moris apud gentileis cadauera defunctorũ ne violarẽtur, aut aliis magicis artibus prophanarentur (quia artus plerasq; partes itẽ corporis truncare, aures naresque quà præmordere quà denasare corpusque totũ Scythica laniena lacerare solebãt) σωματοφύλακας custodesque adhibere: ad quam custodiam præ omnibus aptissimi erant Thessali Larissæ ciuitatis incolæ, vt idem de Telephrone narrat homine vigiliarum patientissimo, ad conseruandum cadauer filij optimatis eiusdem oppidi mille nummis conducto: eo quod se ferreũ insomnẽque nosset, & Lynceo, Argoq; vt in prouerbio

dicitur

dicitur, oculatiorem. Quem cum intempesta nocte formido cumulatior inuasisset, mustela ex aduerso illius stetit obtutusque in illum acerrimos fixit, tantillumque animalis constãtem eius animum turbauit. Qua tũ bestiola depulsa, adeo graui somno demersus fuit vt instar cadaueris, quod custodiendum susceperat, exanimis procumberet. Vnde cum Saga illa aut anus demortui corpus mutilare ad alia magica exercenda cupiuisset, in hunc soporatũ custodẽ inuasit, eiusque nasum, mox aures seuera crudelitate præscidit. Vides hic anum illam seu sagam triveneficam in mustelæ specie illum miserum soporantem, & pro truncando cadauere truncasse custodem, modum addo. Solent autem certis luminibus vti, interdum præsectis membris defunctorum accensis, sc. manibus aut pedibus certo oleo à dæmone accepto, delibutis, vel ad singulos digitos faculis appensis; item vtuntur facibus excantatis, de certi generis lychno, & nota illis pinguedine, quas vel sibi quocunque pergant prælucere volunt, vel domi suffigunt certo in loco, somno tã diu durante, quoad lumen illud ferale arserit. interdũ partes prẹsectas cadaueris quolibet in loco suspendunt, aliaque ter scelesta perpetrant, quæ efficacitatem suã ex pacto cum

Saga in mustelam.

Cæs. lib. 6. mirac. c. 10.

dæmone sortiūtur. Exemplum insigne est apud Cæsarium, vbi costa defunct suspēsa ex tecto adeo omnes domesticos soporauit, vt nemo famulorū à latere Engelberti cęci nati euigilare potuerit, tametsi horrēdum eos inclamaret, quoad claua colloquentes liberè fures domo expulerit, & per scalam ascendentes ita tractauerit, vt regredi non possint, sed veniam supplices peterent. Neque tamen adhuc excitari poterāt, quoad costam illā hominis ex tecto suspensam vicini inuenissent. Cæterum hæc omnia fures in suis siue rapinis siue furtis clancularijs iccirco vsurpant, vt occultari possint, & latere. Duo item alij ingressi cauponam, de via fessos se fingunt, caupone verò certum illis cubile assignāte, in culina ad focum pernoctare petunt, & impetrant. Ancillæ domus negotiū suspectum fuit, ideoque per rimam peruigil eorum magicam fraudem spectat. Illi intempesta nocte è mantica aridā manū producere cadaueris, illā inungere, digitos etiā accendere singulos, omnes malignā lucē admisere, vno dempto, quē tamen identidē inflāmare nitebantur, sed nihil proficiunt. Illis hærentibus, quippe qui vnum soporatū nō esse, inde agnoscerēt: alter ait, prosequēdum propositū, de vno nō debere esse sollicitos, facile duos vni pręualere. Manu itaque ad caminum suspensa pedem

Delrio li. 3 p. 1. q. 3. disquis. Mag.

domo efferunt, socioſque noto ſibilo aduocāt. Ancilla animoſior illos pone ſubit, patentéque ianuā obſerat, arcetque reditu. Exinde in herilē lectū irrumpēs altum ſtertentes excitare cōtendit multa vi, ſed fruſtra. Fures interim per feneſtrām domum enituntur, prohibet illa, alia tandē via idē moliuntur, ſed pari euentu. Tandē ſuſpicata ꝙ res erat, in manu quicquā ſubeſſe veneficij, illā exſufflat, & cōtinuo oēs euigilāt, & capti mane fures atrox facinus manifeſtāt. Anne mirū ergo ſi ſtriges illæ in infantes irruāt noctu, eoſq; tali ſopore preſſos cōtrucident? Tradit idē Petrus Binsfeldius, nimirū Sagam vnā cum filio attētaſſe idē Treuiris candelā accenſa, aduerſus virū primarium vrbis illius, qui ſecurus venefi- corum perſecutor erat: at cum ſe, cubitum concedens, ſigno crucis alijſque Chriſtianis armis ille vir obarmaſſet, euolare, clauſis ianuis coacti ſunt. Remigius porro docet ad ſoporiferū faſcinū adhibere ſtriges cadauer abortu egeſtū, reſecto inde cū humero, coſtiſque continentibus brachio dextero in vſum luminis, itē ardere eius mēbri extremos digitos flāma ſulphurea ac violacea, tātiſper dū perficiāt ꝙ cœpere, & hac flāma extincta tā integros ac illibatos manere digitos, ac ſi lumini fomitē nullum præbuiſſent, docet autem hoc ex cōfeſſione aliquot maleficorum Suermingēſium

Petrus Binsfeld. comm. in tit. C. de malefic. & mathem. ad lib. 4. in fin

Remig. lib. 2. cap. 3.

Ann. 1589. 14. Kal. Ian

Præterea oportet illos primum inungere dormientes, vnguento ex demortui cadaueris membris elixis facto, si consopire hominem aliquem ad eum obtruncandum velint, vt in examine suo confessa est Margarita Loudman. Nam cui venenum dormienti & ore hiante stertenti dare proposuerat, illum experrectum inuenit, quod ille sese symbolo crucis & oratione dominica aduersus eiusmodi triveneficorum execrabiles assultus muniuisset. Subdit verò postea idem : *Ferè omnes criminis rei deprahensi in Germania, quæ est ditionis Lotharingicæ, asseuerant concorditer eam sibi à dæmonibus (modo ijs per aliquot annos inseruierint) penetrandarum ædium facultatem esse tributam: vt scilicet per quasuis angustias viam sibi faciant, in mures, feles, locustas, & alia eiusmodi pusilla animalia, prout vsus postulat, contracti atque immutati: intromissosque rursum priori formæ restitui, si velint, ac tum commode inceptum peragere, quale superius declaratum est, scilicet illinendo eo per artus omnes, cui moliuntur interitum, ne euigilet, tum firmiter ac valide os ei deducendo, ne potionem agitatione excludat: tandem venenum faucibus ingerendo, admota lucerna, quæ sulphuream flammam euomat.* Hæc de præstigioso somno prolixius quam fortè proposueram, vt quilibet pensiculatè examinet, quomodo

10 Calend Febr. ibid.

sese

ſeſe ab adeo præſentaneis animæ ſuæ periculis defendat. Si enim irrationales beſtiæ ſeſe à maleficorum, incantatorumque inſidiis cauent, ne ſomno irretiti vitę ſuæ diſpendium incurrant, quid non nobis laboris induſtriæque pro ſalutis noſtræ propugnatione cuſtodiaque ſuſcipiendũ incumbet? Laudat ex eo capite aſpidem Propheta Regius, quod *obturet aures ſuas ne exaudiat vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter.* Illis enim cantaminibus veneni vis eneruatur, virtus item natiua obtorpeſcit, & ſomnifico veneficio oppreſſa, occiditur. Somnus adimit functionum vitalium effectum, & cuilibet occurſanti periculo viam ſternit. Sic enim argumentatur: quemadmodum aſpis recuſat audire Magum, ſic etiam peccator Deum ad beatiorem vitam cohortantem exhorreſcit: vbi tamen nõ prohibet aures ſuas à ſalutiferis animæ ſuæ bonis auertere, *qui auertit aurem ſuam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.* Hic ceram auribus obdere, hic lana obducere, ne Syrenum præternauigantes illecebris affigamur, æquum eſt. Neque tamen ex hoc loco inferre debes, probare ſcripturam, & Prophetam incantationes veneficorum, vt rectè monet Auguſtinus, quod inde Propheta ſimilitudinem mutuetur, quando-

Pſ. 57. v. 6.
Comment. ibidem.
Pſalm. 28.
Auguſt. hoc loco.

quidem

quidem Seruator ipsemet in Euangelio, vt perspicaciter hoc etiam annotauit
Luc. 16. Bellarminus hoc loco, tum à villico iniquitatis alienorum bonorum peculatore,
Luc. 18. dum illa distribuens amicos sibi conciliauit: item ab iniusto Iudice nec
Math. 15. Deum nec hominem timente, & à thesauro in alieno agro inuento præclaras parabolas mutuatur. Cæterum vtrum illæ incantationes veræ fuerint ac naturales ego non disputo; illud autem constanter astruo, ex mente Psaltæ Regij multorumque SS. Patrum iudicio, reuera eiusmodi incantamenta diabolicis artibus fieri, & legibus quà diuinis quà humanis esse prohibita.

CAPVT

CAPVT VI.

De perpluribus damnis ex somno naturali emergentibus apud homines diuersæ dignitatis & conditionis, per exempla, item quædam Scripturæ loca explicata & præsertim, Securus dormiens requiesces, & non erit qui exterreat. *Iob 11.*

Roponens sapiens quo pacto somnum suauem quilibet capta re queat, custodiendã esse *Legem* *Prou.3.* inculcat, & *consiliũ*, vt si deinceps *Eccl.5.* *dormieris quiescès & suauis erit somnus tuus.* Et alibi. *Dulcis est somnus operanti*, & vt Me- *Menander.* nander ait ὕπνος δε πᾶσιμ ἐςι ὑγέια βίȣ. Somnus omnibus est vitæ valetudo, καὶ σωματος σωτηρία, & salus corporis. Quia illa propositio Philosophorum est primæ veritatis; *necesse est omne quod vigilat dormire.* At quicquic ex creaturis sentientem animam diuina dispensatione accepit, id interualla somni vigiliarumque habet, eo tamen discrimine, quod somnus bestiarum immoderatus magis eas nutriat, augmentetque quam iteratæ vigiliæ saginẽt, homini vero officiat, & præterquam

quod

quod corpus prauis obſideat humoribus, ſubneruetque, etiam lethalia animæ vulnera infligit. Vide Schematiſmum miſeriarum quas ſomnolentia turpiſſime, etſi ſparſim hinc inde attigerim, generauit.

Gene. 9. De Noe notiſſimum eſt, quod nudatus in tabernaculo iacuerit, & ſomno profundiore ex ignorata vini natura ſepultus, ludibrium filij ſui Chami factus, inueſtis, inuerecunduſque partes corporis occultandas exhiberet.

Gene: 19. Sap. 18. Exod. 12. Loth immoderatius vino hauſto dormiuit, & execrabili ſeſe inceſtu cũ filiabus geminis polluit. Ægyptij itidem cum nocte concubia ſeu intempeſta ſeſe expertes eſſe periculi confiderent, ecce exterminator Angelus diuinæ vindictæ executionem ſuſcipiens, omne primogenitum in obduratæ mentis pœnam ſuſtulit.

Iud. 4. In tabernaculo Iaelis ſecurus ſomnum Syſara militiæ Regiæ Iabin Præfectus captans, clauo per tempora adacto ſoporem mortis cum ſopore naturæ turpiter ſociauit.

Iud. 7. Madianitæ velut locuſtæ Iſraeliticam terram inſederant, & late depaſcebantur omnia, cum incurioſos illos ſomnoque procumbentes trecentis militibus partim cæcidit Gedeon, partim in fugam egit. Sampſon in ſinu meretriculæ dormiens ſecurè, caſtitatis & admirandæ ſuæ fortitudinis iacturam fecit. Saul quoque

que aduersus Dauidem ambitionis impulsu belligerans, soporatus præsentissimũm vitę discrimen incurrisset, si Dauid cum ei scyphum hastamque à latere extorqueret meridianti, belli iure vti voluisset. Nefarium quippe iudicabat, manus violentas immittere in Christum Domini. *2. Reg. 4.*
Meridiabatur ostiaria cum Domino suo Isboseth, & duo ingressi patentibus valuis sicarij, Regis filium miserabili internecione deleuerunt. Illa impudica meretrix, quæ ex fornicatione natum filiolum oppresserat, in somno vtique id flagitium perpetrarat, nihil verita impudentissima etiam alienæ oppressum filiolum coram Salomone Iudice obtrudere. *3. Reg. 3.* Notus Holofernis somnus, qui adeo Iudith viraginem animauit, vt illi toto pectore somnos proflanti caput à ceruice rescinderet. *Iudit. 3.* Integerrimus virorum Tobias senior, dum à sepultura domum regressus ad parietem se iactaret, & obdormiret, calida stercora ex nido hirundinum decidentia illum excæcarunt. Apostoli in naui dum transfretarent, item in horto dum orarent, pari passu & somno & tẽtationibus obruti fuerunt. *Luc. 21.* Quidam auditorum D. Pauli super fenestram sedens, cum somno graui mergeretur, disputante diu Paulo decidit de *Act. 20.*

tertio cœnaculo deorſum,& ſublatus eſt mortuus. Denique Virgines illæ fatuæ ſomni dum immoderata dulcedine permulcentur, & aduenientis ſponſi redduntur immemores, & à loco nuptiarum excluduntur. Hæc ex ſacris paginis adduxi, vt quilibet vigilandum ſibi eſſe ſciat,& ſic in ſtatione huius vitæ manendum, vt cum ille ſupremus Imperator hinc nos euocet, continuo vocanti morem geramus. *Quia dies* Domini, vt inquit Apoſtolus, *ſicut fur in nocte, ita veniet.* Si quis militum ſiue in græca ſeu Romana, ſeu Saracenica militia, caſtrenſes inter vigilias ſomno cõſopitur, transverberari ſolet, quod auctoratæ fidei oblitus, debitam vigilantiam indebito ſomno mutauerit. Sic illa Thebanorum vnica gloria Epaminondas, cum in caſtrẽſibus excubiis dormientem inueniſſet gregarium, protinus per viſcera dolonem adegit, vt reliquis fucis ignauiam excuteret: addens inſuper, talem ſe eundem reliquiſſe, qualem reperiſſet, mortuum à dormiente non diſcrepare innuens: quod etiam ad medicum, vt ſupra adduxi, dixit Diogenes Cynicus, cum dormitaret pauliſper, nimirum fratrem, id eſt, ſomnum, Fratrem ſeu ſororem, id eſt mortem præuenire. Ille barbarus ac ſan-

1.Theſſ. 5.

Front. li. 3. cap. 12.

Plutar. in conſolat. ad Apollon.

guina-

guinarius Hunnorum Rex Attila, postcaquam in campis Catalaunijs admirabili prorsum prœlio superatus esset, quam Parcam ibidem effugerat, eandem dum nouæ nuptæ prima nocte concumbit, Hildiconi nempe Bactrianorum Regis filiæ, sanguinante sitientissimi sanguinis Tyranni naso præfocatur, animãque (infelix Christianorum flagellum, vt se vocabat) euomit. Sugerius Sigismundi Burgundorum Regis filius, dum multus in defunctæ matris laudibus est, nouercamque coram indignam mundo eius muliebri, paramentisque esse dictitaret: eius aduersum se odia nouercalia exacuit, vt illum de ambitu, regnique violenta inuasione apud parentem deferret: & ille Proserpinæ suæ nimium credulus, duos ad filium percussores submittit, qui suauiter quiescenti filio, laqueo vitam spiritumque intercluderent. Quid dicam de illo gloriæ humanæ hoc nostro seculo ludibrio, Habraimo Bassa sub Solymanno, qui ab agresti conditione, ad dignitatem fastigiumque formidandum vocatus, cum eius potentiam mater coniunxque Turcici Cæsaris perhorrescerent, proditionis reum

Blondus.

Paul. Io. li. 33 Histor.
Surius Anno 1538.

reum egerunt, ideoque Solymannus per Eunuchum carnificis munus obire solitũ, in puluino dormitanti cultello adunco iugulum curauit incidi. Exarsit autem hac ira in fidissimum suum Achatem, quod infelicis expeditionis aduersus Tammasum Persarum Regem auctor fuisset. Quã fortunatus ille, quisquis Principum fauoribus abstinet, & pertinaci solitudine vitreæ gratiæ splendorem fastidit!

Et tacitos sinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla silentia vitæ.

Ouidius. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit*, vt ait Ouidius. Rideas oppido ex aulicis simios factos esse, qui ad omnem crepitum ructent. Ferunt aliquando eum ad Solymãnum dixisse, ne sese in tantam amplitudinem extolleret, fore vt illa in lamentabilem ruinam verteretur. cui cum iuramento se obstrinxisset, nunquam illi viuo se Fortunam illam erepturum, iurisiurãdi religione deterritus somno pressum iugilari voluit, quod Talismanes Sacerdos dormientem inter viuos referri negaret. Alexander Medices Princeps nouus Caroli V. liberalitate ad Florentinum ducatum euectus, in somnis, ô atrocissimum facinus, per Laurentium Medices perfidiosum patruelem Neapoli, dum in Veneris castris stipendiatur, funestissima

Sabel suppl li. 22 Suri. anno 1537.

omnium

omnium retro seculorum memoria, inaudita morte 26. ætatis suæ anno tollitur, vtpote qui cum huius vitæ iactura, etiam beatam vitam perdidit. Plura his non cōgero, oculata experientia abunde est, quæ somni pericula indies accumulet. Iudæi certè (in illa errorum suorum spissitudine) sigillatim mane Deo supplicant, quod somnum ab oculis eorum & dormitationem à palpebris abstulerit: in hunc ferè modum. *Benedictus esto Deus, Dominus noster, Rex mundi, qui gallo gallinaceo intellectum dedit, vt noctem à die, & diem à nocte discernere norit, vt ita nimirum Iudæos cantu ante tempus matutinum, quo eos surgere, precesq; dicere oportet, expergefacere non omittat.* Gallinacea Iudæorum de Gallinaceo oratio, cui nimirum intellectum tribuant; probata in hoc, quod ad Deo exhibendum cultum Galli sese cantu componant: vt cum Psalte nos Christiani dicamus: *Mane exaudies vocem meam, mane astabo tibi & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* Item: *in Matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus.* quando cantibus suis auroram euocat cristatus ales, & vt auis oscinis naturæ genio hunc spectabilem nostrum orbem illustrandum præmonstrat; sic mentem hominis etiam interius Solis iustitiæ ac gratiæ illuminandam, & precibus nostris

Synagoga Iudaica c.5

Psalm. 5.

cælitus deuocare oportet, inculcat. Quis enim in illo rerum humanarum Euripo securitatē sibi pollicetur? quis in illo Siculo adridentium opum æstuario latentibus scopulis enauigabit? cū ob quinq; duntaxat liberaliter à Polycrate Samio Tyrāno præbita talenta, Anacreon Poeta dormire non potuerit, sed postero die reddiderit, adijciens se precium illud sollicitudine tanta possidere nolle. Sigismundo optimo Imperatori, quandoque ex Vngaria allata quadraginta millia nummum aureorum, ideoque sollicitior per totam noctem, in quem vsum conuerteret, illico per cubicularios accersiri iubet consiliarios omnes & militiæ præfectos, & reserata arca ait: *Ecce crudelissimi hi hostes ac carnifices* (pecuniam ostendens) *somnum mihi eripuerunt, accipite ac diuidite inter vos, vt mihi tranquille dormire liceat.* Sic enim exagitant spinæ istę Pluti seu diuitiarum hominem, vt partim verbum Dei in nobis suffocent, partim quietem naturalem somnumque aculeate mundi studiosis eripiant. *Quandoquidem vtuntur Deo, fruuntur mundo, & non nummum propter Deum, impendunt; sed Deum propter nummum colunt.* inquit Diuus Augustinus. Si vero sollicitudines illæ, quas de latifundiis, arculisque amplian-dis suscipimus, ita diuexant conscientiam

Cuspin. Aeneas Syl. li. 4. comm. in Alfons.

1. de ciuit. Dei. c. 25.

nostram, quid de appetitu, desiderio, horúque affinibus animæ nostræ affectibus dicemus? *Radix omnium malorum est cupiditas*; in desideriis est omnis peccator: & *concupiscentia cum conceperit, parit peccatum*. Ideoque sanctissimus Iob, si tranquille quietem capere desideres, modum præscribit, quo pacto aduersus immoderatam somnolentiam eualescere possimus. *Si*, inquit, *iniquitatem abstuleris à te, & non manserit in tabernaculo tuo iniustitia, tunc si te consumptum putaueris, orieris vt Lucifer*; tunc insuper, *securus dormies: requiesces, & non erit, qui exterreat*. De ijs verò, qui libidinibus & perperam domitis passionibus obsequuntur subinfert: *Oculi impiorum deficient, & effugium peribit ab eis, & spes illorum anima abominatio*.

1.Timot.6.
Iacob.6.
Iob 11.v.14.
v. 17.
v. 19.
v. 20.

CAPVT VII.

De multiplici calice scripturarum, & inprimis d calice soporis, & ordinaria atque vsitata eiusdem acceptione, vt prophanus est, non sacer, de quo cap. 9. cum explicatione locorum aliquot Biblicorum.

Actenus de somno vtcunque prolixe egimus, nunc de vasis
Isa. 51. illis ex quibus hic somnificus haustus sumitur agendum est. Et quidem si secundum litteram verba Isaiæ intelligantur, haud dubie quilibet facile capiet, etiam tum temporis crateres illos soporiferos apud Iudæos fuisse vsitatos.
Hester. 1. Omnibus enim & singulis calix soporis ebibendus erat (vt capite secundo vtcunque demonstraui) & ex conuiuio Assueri notum est, peccatores omnes complectés, cuiuscunque illi dignitatis, sexus, conditionisque fuerint, siue Reges, siue Principes, siue nobiles seu plebeij, siue viri seu fœminæ sint, quandoquidem omnes illi iustam indignationem diuinam ob enormia facinora commeriti sunt. Hinc sic minatur Psaltes Regius. *Hunc humiliat &*
Psalm. 74. *hunc exaltat, quia calix Domini, vini meri plenus mixto. Et inclinauit ex hoc in hoc: veruntamen*

fex

fex eius non est exinanita: bibent omnes pecca tores terræ. Esaias inquit: *Eleuare, eleuare, consurge Hierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ eius, vsque ad fundum calicis soporis bibisti & potasti vsque ad fæces.* Ad Prophetam Ieremiam ait Dominus Sabaoth: *Sume calicem vini furoris huius de manu mea: & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te.* & paulo inferius: *Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ, non adijcies, vt bibas illum vltra, & bibent, & turbabuntur, & insanient à facie gladij quem ego mittam inter eos. Et accepi calicem de manu Domini, & propinaui cunctis gentibus ad quas misit me Dominus: Ierusalem & ciuitatibus Iuda, & regibus eius & principibus eius, vt darem eos in solitudinem & in stuporem, & in sibilum, & in maledictionem, sicut est dies ista. Pharaoni regi AEgypti, & seruis eius, & principibus eius. Et omni populo eius, & vniuersis generaliter: cunctis regibus terræ Ausitidis, & cunctis regibus terræ Philistijm & Ascalonis & Gazæ, & Accaron, & reliquis Azoti. Et Idumææ, & Moab, & filijs Ammon, & cunctis regibus Tyri, & vniuersis regibus Sidonis: & regibus terræ insularum qui sunt trans mare. Et Dedan, & Thema, & Buz, & vniuersis qui attonsi sunt in comã. Et cunctis regibus occidentis, qui habitant in deserto. Et cunctis regibus Zambri, & cunctis regibus Elam, & cunctis regibus Medorum: cunctis*

Esai. 51.

Iere. 25.
Thren. 4.

quoque regibus Aquilonis de prope & à longe, vnicuique contra fratrem suum: & omnibus regnis terræ, quæ super faciem eius sunt: & rex Sesach bibet post eos. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel, Bibite, & inebriamini, & vomite, & cadite, neque surgatis à facie gladij, quem ego mittam inter vos. Cumque noluerint accipere calicem de manu tua vt bibant, dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Bibentes bibetis, quia ecce, in ciuitate in qua inuocatum est nomen meum, ego incipio affligere, & vos quasi innocentes, & immunes eritis? non eritis immunes, &c. Sic quasi in speculo vides quo pacto Deus vniuersas pœnas & calamitates, quibus tum prouincias & homines, tum magistratus & subditos; tum Reges & principes comprehendit, & ob peccata sua meruerunt, vocet calicem ad summa vsque labra suffusum. Ebibendus autem est & enormia eiusmodi peccata debitis pœnis mulctanda sunt. Et quidem eo ordine: *vt iudicium incipiat à domo Dei. Si*
1. Pet. 4. *autem primum à nobis, quis finis eorum qui non credunt Euangelio?* inquit beatus Petrus. Ieremias etiam idem testatur de Hierosolymis tribuque Iuda, cum propter abominanda peccata, quibus perinde sese
Iere. 7. v. 14. ac patres eorum maioresque inuoluerant, inuoluunt. *Faciam domui huic, in qua inuocatum est nomen meum, & in qua vos habetis*
fiduciam

fiduciam: & loco quem dedi vobis & patribus vestris, sicut feci Silo. Et proyciam vos à facie mea, sicut proieci omnes fratres vestros vniuersum semen Ephraim. Sic quoq; loquitur Dominus apud prophetã Ezechielem. *Calicem sororis tuæ bibes profundum & latum: eris in derisum & in subsannationem, quæ est capacissima. Ebrietate & dolore repleberis: calice mœroris & tristitiæ, calice sororis tuæ Samariæ.* Ezech. 23

Hæc si moraliter interpretemur, ad vnamquamque animam hominis dirigere possumus, quæ ingentia mala ob ebrietatis vitium reliquâque scelerum immanium colluuiẽ incurret, & nisi pœnitẽtiæ portum teneat, fore, vt fluctibus miserandis hauriatur. Sin allegorico sensu vti libet, tum ad Christum, eiusque sponsam illibatam Ecclesiam possumus eleganter transferre. Vnde cum Dominus adeo distinctè in omnes peccatores hæc verba contorqueat, non male asseuerabimus reuera vsum huius pateræ craterisve somnifici apud Iudæos solemnem fuisse, præsertim cum illum accuratissime sic indigitet. Quamquam mens prophetæ sit, miserias & calamitates ob oculos Iudæis statuere, quas in Babylonica seruitute exsorbere in pœnam scelerum debebant. Nam

Raro ante edentem scelestum.
Insequitur pede pœna claudo.

Baron. To. 1. Annal. Anno 34.

Cæterum nescio an aliunde melius cognosci possit, quam ex antiquo Hebræorum rituali libro, cuius citat verba conditor Annalium ex canone. In Paschali cõuiuio, posterior quæ esset mensa, non vt in alijs dierum festorum secundis cænarũ mensis bellaria apponebantur, sed tãtum à lege statutus cibus, nimirum primo loco embamma ex intybis & lactucis agrestibus factum, alijsque rebus conditum: inque eum primum paterfamilias intingebat offam azymam, mox cæteri, sicque cõsumebatur. Deinde idem paterfamilias tortam azymam (seu, vt alij textus habẽt, dimidiam) sub mappa hactenus seruatam, in frusta frangebat, in tot particulas illã diuidens, quot essent in cœna discumbentes, sicque diuisam singulis porrigebat: quo facto, ipse poculum degustatum tradebat proximo, ille secundo, donec poculum per totum conuiuium circumferretur. Insuper quoniam secundę illæ mensæ Iudæorum erant ob accepta beneficia ad gratias Deo agendas potissimum comparatę: cum in cæteris secundis mensis esset vsitata quædam communis benedictionis formula, in Paschali secunda mensa post illam benedictam, cum distribueretur

torta azyma, hæc verba idem paterfamilias dicebat: iste est panis ærumnæ, quem comederunt patres nostri in terra Ægypti, quisquis esurit, accedat & peragat Pascha. Post hæc idem accepto poculo benedicebat his verbis: Benedictus es Domine, qui fructum vitis creasti, &c. sicque delibatum (vt dictum est) poculum tradebat proximo, ille secundo, & sic deinceps. hæc ex libro Rituali Hebræorũ. Cæterum (quod est notatu dignissimum) non tantum apud Iudæos vetus illa erat consuetudo, vt in secundis mensis sic libantes, gratias Deo agerent, sed & Gentiles ipsi in iisdem secundis mensis merum libarent dijs, & alia sacra facerent, vt Athenæus tradit, & alij, sed in his non immoramur, nam superius in primo capite hæc satis attigi, quare hæc ex Rituali Hebræorum veteri accepta, quantum conferant, ad calicem soporis ex ordine omnibus & singulis bibendum, facile perspici potest. *Athen. lib. 1. cap. 9.*

Porro calicem ordinarie in Scripturis accipimus pro poculo aut vase aliquo vnde sitim sedamus: quod aliquando reiecit Diogenes ex ligno tornatile; cum puerum concaua manu aquos capientem videret, inquiens: Nesciebam quod natura haberet poculum, de quo eleganter dixit

ille

ille vates.

Calpurn. in Bucoli. *Concauat ille manus, palmasq; in pocula vertit.* Et egregium schema pocrij seu poculi milites Gedeonis præbuere, cum eo modo aquam ex præterfluenti capientes ad pugnam aduersus Madianitas triumphū, quæ à Deo secreti sunt. Idem de Nerone

Sueton. in Neron. legitur, quod cœnosam aquam biberit, in fuga, cum ad lanienam crudelissimus Tyrannus raperetur. In hisce incredibilis luxus veterum enituit, qui curiosissime illa & affabre fieri iubebant, vt in Critice Christiana attigi. Erant enim illa cornua Rhinocerotis, oua struthionum, erāt id genus alia metalla auro argentoque operosissime cęlata, quāquam rudia etiam apud simplicem antiquitatē fuisse notum est. Sic Ouidius

§. Forster. *Fabricataq; Fago Pocula.* &

Terra rubens crater, pocula fagus erat.

& Virgilius.

Insanire libet quoniam tibi, pocula ponam

Fagina, cælatum diuini opus Alcimedontis.

& Tibullus

Faginus astabat cum scyphus ante dapes.

Talia etiam illa fuere quæ ex buxo, terebintho, radicum filis, hederaque alijsque vilibus fruticibus fieri curabant, licet in ijsdem interdum maior fastus fuerit, quā quæ ab auro, preciosisque monilibus in eburneis mensis rigebant. quemadmodum

no-

notissima illa historia est Agathoclis Siciliæ Regis, qui fictilibus luxũ regiũ fastidiẽs in cœna vsus fuisse legitur. *Auson. in epigram.*

Fama est fictilibus cœnasse Agathoclea Regem,
Et mensam Samio sæpe onerasse luto.
Quærenti caussam respondit: Rex ego, qui sum
Sicaniæ, Figulo sum genitore satus.
Fortunam reuerenter habe, quicunque repente
Magnus ab exili progrediere loco.

Prisca secula priscam virtutẽ adamarunt, *Iuuenal. sat. 11.*
vti etiam egregie attigit Iuuenalis

Hanc rebus Latijs curam præstare solebat
Fictilis & nullo violatus Iuppiter auro.

Sed de his nolo esse prolixior, id Senecæ *Senecâ.*
adijciens memori mente subnotandum.

Venenum in auro bibitur.

Sacrarum nihilominus paginarũ aliquot loca producã, quibus euidentissimè rẽ euidentẽ ostendã. Diuinus somniorũ interpres Ioseph inter squallẽtes carceris cippos felicissimũ pincernæ Pharaonici somniũ euẽtus optimi sic explicuit. *Tres propagines, tres dies sunt, post quos recordabitur Pharao ministerij tui, & restituet te in gradũ pristinũ, dabisq; ei calicẽ iuxta officiũ tuũ. sicut ante facere cõsueueras.* In illo Assueri conuiuio idẽ docetur, *Bibebant autẽ qui inuitati erãt. aureis & argenteis poculis Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum.* Nathan prophetes quoque sic ouem illam, quam diues pecorum colonus pauperi ademerat describit, vt specialem

Gene. 40.
Hester. 1.

affectum possessoris exprimeret, & raptoris scelestissimam depeculationem exaggeraret, ratione adulterij homicidijque quibus se propter Bethsabam polluerat: *de calice*, inquit, *eius bibens, & in sinu illius dormiens, eratque illi sicut filia.* Ieremias ex præcepto Dei filijs Rechabitarum proponens in calice, vinum ab incœpto obedientiæ temperantięque tramite nequaquã abstemios dimouere potuit, cum ait: *Et posui coram filijs domus Rechabitarum Scyphos plenos vino, & calices, & dixi bibite vinum*; at illi pertinaci conscientia restiterunt. Seruator etiam luculente eundem vsum apud
Math. 10. Matthęum exhibuit cum ait: *Quicunque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine discipuli: amen dico*
Marc. 7. *non perdet mercedem suam.* Item in illo lutro Pharisæorum: *Væ vobis scribæ & Pha-*
Math. 23. *risæi hypocritæ, qui mundatis quod de foris est*
Luc. 11. *calicis & paropsidis, intus autem pleni estis rapina & immunditia.* Sic ait poeta ille accommodè:

Fœcundi calices quem non fecere disertum.
Horat. quia vinum elingue, & pisce magis mutum est, quod etiam mutos aliàs & ἐχεμυθίαν Pythagoricam sectantes graculo loquaciores efficit. In illo vulgatissimo omnium ore & calamo prouerbio vsus calicis hoc significatu clarè exprimitur, quod

Gelli-

Gellius adnotauit.

πολλὰ μέταξυ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρυ.

id est,

Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.

& ab Ancæo traxit originē qui vitem primus inuenit, seriquė docuit, nec tamē eius dulcedine potuit frui. Nam ab apro læsus & interfectus est, vineam eius euastante, cū iam primum calicem sumpturus fuisset: Hoc seruo eius, quem tamen ψευδομάντιν vocauerat, augurante. Hæc de calice soporis & quidem ordinario dicta sunt satis, nunc ad alios progrediamur.

CAPVT VIII.

De calice Martyrum, & Paßionis dominicæ: vbi de vino myrratho, & Hyssopo perplura, & sanctißimo SS. Eucharistiæ calice: cum elucidatione quorundam locorum scripturæ.

Alicem vocari acerbam attamen gloriosam mortem martyrum notum est, ut si quis hoc negare præsumat, is solis splendorem in meridie sit negaturus. Ita enim præcocē, immaturâque ambitionē gemi-

norum filiorum Zebedæi in Euangelio Matt. 20. Mar. 10. repressit, quærens, num calicem bibere possent, quem ille bibiturus esset, id est, vtrum pulchram mortem vellent ob fidei nouæque legis propagationem oppetere. Nulli veniunt sine Marte triumphi, pugnandum pro victoria est,

Non tibi per ventos assa columba venit.

Nihilominus vterque fortiter ad prima signa pugnarunt, omniumque penè pulcherrimam mortem pro fidei defensione adierunt intrepidi. Nam D. Iacobus præ- Actor. 12. fectis ceruicibus, etiam num miraculis diuinisque virtutibus per vniuersas, quà patent, Hispanias fidem propagat, dum ante alios Apostolos primus Martyrij laurea coronatus est. S. Ioannes frater eius ab Epheso iussu Domitiani Romam perductus, iudicante Senatu ante portam Latinam in olei feruentis dolium missus, purior inde egressus est, nec minus ille cali- Li. de Præs. ca. 36. lib. 1. contra Iouin. ca. 20. Matthæi. Lib. 3. Demonstrat. Euang. c. 7. cem biberat, quam Iacobus eius frater germanus, vt Tertullianus testatur cum Hieronymo & Eusebio. Præterea cum in exilium relegatus fuerit, vtique & illud aliqualis huius calicis portio fuit, cum pro ciuili morte apud Iureconsultos capiatur. Hic calix ille est ex quo tot millia patrum purpuratorum virginumque inebriati, insuperabili prorsum constantia torturas, equuleos, catastas, gladios Tyrannorum

calca-

calcarunt: de quibus in Apocalypsi & Psalmis, *Et calix meus inebrians quam præclarus est*: item *calicem salutaris accipiam & nomen Domini inuocabo.* *Apoc. 1. Psalm. 22.*

Aduertédum autem est calicem martyrum, etiā Domini calicem vocari, non tamen eo sensu, quasi calix martyrū & passio eiusdem cum calice Christique Passione sit efficacitatis, sed ideo calix Domini vocatur, quia peculiare Dei donū est & merè gratuitum, vt disertè Cyprian. docet. *Quia non in tua potestate, sed in Dei dignatione est martyrium.* *Li. de Mort. & in laude Mart.* Vnde quicquid iniuriarū, supplicorum, in hac vita Deo dilectis irrogatur, id sibi irrogari dicit, & quicquid suis exhibetur boni operis, id etiā sibi fieri exhiberiq; profitetur. *Saule Saule, quid me persequeris*: caput sum, membrorum meorum cura distineor, illisque persecutionem sustinentibus, in me eādem exhauriendam, suscipio. Quancunque enim virtutem roburque in eo potando calice habere deberent, virtute mortis passionisque Dominicæ liberaliter acquirunt.

Porro si de calice Christi discurrere libet, forsan inde fluctuarét animi nostri, quod nescirét de quo poculo seu calice eiusdem discurredū esset. Offert namque inprimis sese calix ille, quē in media passione plenū myrrha amarissima obtulerūt milites, aut vt Mat. loquitur, vinū felle mixtū dederūt, *Matth. 25.*

Marc.15. vinum myrrhatum, vt Marcus ait: at secũ-
Luc.23. dum Lucam, acetum obtulerunt. D. vero
Ioan.19. Ioannes refert eos spõgiam aceto plenam
Hyssopo circumponentes obtulisse ori
eius. Vbi meditari possumus bis Christo
potionem præbitam fuisse: primò prius,
quam cruci fuit affixus, quando in locum
supplicij venit: quandoquidem experien-
tia constat, reos incredibili siti, tunc exagi-
tari, quando ad mortem rapiuntur. Dein-
de quando conclauatus in cruce pependit,
in eum quidem finem, vt mortem impen-
Rabbi Dauid in lib. Rad. dentem accelleraret. Id enim testatur Rab-
bi Dauid Kimhi, ijs, qui iã iam morte ple-
ctendi erant, potionem præberi solitam
fuisse, quæ ex absynthij succo confecta e-
rat, mortis accelerandæ causa. Ideoque
forsitã in tumultuarijs illis, qua militum,
qna lictorum operis, nunc felle mixtum
vinum nunc myrrhatum, nunc acetosum
vocari ex vulgari plebeiorum loquendi
Euthymius in Matth. modo. Quamuis Euthymius fateatur
propterea vinum Christo propinatum fu-
isse myrrhatum, vt illius efficacia adeo
sensus obtunderentur, ne dolorum acri-
moniam, vulnerumque immanitatem
Tom.ca.tractat.35. persentisceret. Fuit quippe inter præcep-
ta Hebræorum, vti docet *Salmeron*, & hoc
vnum, damnatis ad mortem granum thu-
ris & myrrhæ porrigi debere, vt eis certe
ratio-

rationis vſus vel ſurriperetur, vel labefa-
ctaretur, cum ex ſpumis myrrhæ & thu-
ris minus vulnerum acerbitatem experi-
rentur. Hiſce ſanè peraccommodè illud
Salomonis cõſentit: *date ſiceram mœrentibus* Prou. 21.
& vinum his, qui amaro ſunt corde. Morem
verò hunc ab Ægyptijs fluxiſſe ad Iſraeli-
tas annorũ centurias cum eiſdem aliquot
degentes indubitatum eſt, quandoqui-
dem Helena illa Troiani excidij cantatiſ-
ſimi cauſa, eiuſmodi potionem Telema-
cho tradidiſſe dicitur, conteſtante Euſe- Euſeb. Cæ-
bio, apud hoſpitem Menelaum vt omnium ſarien.
ſuarum miſeriarum obliuiſceretur. Cu-
ius meminit Philoſtratus inquiens, Leua-
bit tibi moleſtias non aliter, quam Hele- Philoſtrat.
næ poculum Ægyptijs pharmacis imbu- in ſophiſt.
tum. Pharmacum Nepenthes Homero
vocatum intelligit in Odyſſea:

Αὐτίκ' ἄρ εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν Homer.
ἔπινον Odyß. 4.
Νηπένθες τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον
ἁπάντων

Quod ſic verto

Extemplo in vinum demiſit Pharmacon, atque
Nepenthes hauſit, dans dura obliuia ſortis.

Eodem ſenſu eleganter alicubi Plinius lo- Plin.
quitur. Nobile illud, inquit, Nepenthes cap.
obliuionem veniamque afferens, & ab
Helena vtique omnibus mortalibus pro-

 pinan-

pinandum, quod vt idem Poeta refert, à Polymnestre Tanais Regis Ægyptij vxore Helena didicit. Ex quibus abunde quiuis intelliget, in quem finem vinum eiusmodi porrectum fuerit. Ridiculum etymon Nonnij Marcelli est, myrrhinum, quod ipse Murinum, vel murinola vocat, non à myrrha sed myro deriuari, quod genus quoddam odoramenti vnguentive est. Nihilominus murinam apud antiquos Gellio testante, vinum est dulce, laudatum & aromatibus conditum, gratiosamque spirans fragrantiam, quo plurimum Romanæ matronæ & vsæ, & delectatæ sunt. Vnde Plinius: *Lautißima apud Priscos vina erant, myrrhæ odore condita, vt apparet in Plauti fabula, quæ Persa inscribitur. quanquam in ea & calamum addi iubet. Ideo quidam aromatite delectatos maximè credunt.* Et infra. *Aromatiten quoque inuenio factitatum tantum, non vnguentorum compositione primo ex myrrha vt diximus mox ex nardo celtico, calamo, aspalatho offis in mustum aut dulce vinum defectis.* Galenus quoque de simplicium medicamentorum facultate tradit myrrham vehemẽter prodesse vulneribus capitis conglutinandis & desiccandis.

Lib. 10. cap. 23.

Lib. 14. cap. 13.

Ibidem cap. 16.

Galẽn. li. 8.

Hoc ergo vinum myrrhatum, à pijs

fœmi-

fœminis & religiosis ille præbitum noluit bibere, tum ne in doloribus illis acutissimis aliquam lenitudinem sentiret; tum ne vino potus ab alijs Christiani nominis hostibus, quà loqui quà pati palam notaretur, tum denique vt promissionibus suis fidem daret. *Non bibam amodo de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cum aliud bibam nouum vobiscum in regno patris mei.* Acetum felle mixtum gustauit quidem, sed cum gustasset noluit bibere, ne mortem ad quam accelerandam acetum valet, citius incurreret, sed ad exacerbandam Passionem, diutius vitam traheret.. Cum felle mixtum etiam gustauit acetum, & non sumpsit, significans se opera nostra felle peccati admixta nec acceptare, nec bibere. Iure merito ergo posset cum Propheta exclamare: *Ego plantaui te vineam electam, omne semen verum, quomodo ergo conuersa es in prauum vinea aliena?* Et cum Moyse. *Vua eorum vua fellis, & botrus amarissimus.* Baronius Tom. primo Annalium, diuersam à me sententiam ingreditur, & vinum myrrhatum, non tam lenitatem suppliciorum adducere, quam acrimoniam, & sensus vegetare magis

Matth. 26.

Ierem. 2.

Deuter. 23.

1. *Annal. anno Christi. 34.*

magis, non vero alienare, vt mortem imminentem non persentiscant. Ideoque Amos Propheta, inter vetera vitia Moabitidos, & hoc recenset, quod *vinum damnatorum biberint in domo Dei sui*. Quod eiusmodi fuit, vt soporem non adferret, immoderata temulentia excitatum, nec vapores in caput sursum eleuaret, sed eosdem sua efficacitate digereret, bibentesque ab ebrietate præseruaret. Est de hoc insignis locus Athenæi, quem ex Aristotele mutuatus est, quo declaratur quibus aromatibus eiusmodi vinum myrhatum condiri moris fuit. *Aristoteles*, inquit, *in libro de ebrietate: ollulæ, quæ Rhodiacæ vocantur, tum ob voluptatem inferuntur in conuiuia, tum quia cum vinum calefaciunt, minus ebrietatem inferri patiuntur. Nam si myrrha, mastiche, resque huiusmodi in aquam iniectæ coquantur, ac mox vino misceantur: minus qui bibunt, fiunt ebrij*. Et alibi hic idem: *fiunt ollulæ Rhodiacæ, myrrha lentiscique floribus, croco, balsamo, amomo, ac cinnamomo simul coctis, ex quibus quæ vino mixta fuerit aqua, ita sistit ebrietatem, vt vel Venerem sedet, surgentesque etiam spiritus digerat*. Hæc Athenæus. vide latius authorem ipsum, & alterutrum quodlibet amplectere.

Amos.20.

Athenæi, lib.11.cap.30.

Cæterũ quod Calicẽ illum seu spongiã Hyssopo incinxerint, orique eius obtulerint, ex

rint, ex communi more veterum pocula coronandi desumptum est, quæ communis sententia est: quanquam flores solutos in ipsos crateres inijci solemne fuit. Sic Nonnus Poeta hoc verbo exprimit,

ὑσσώπῳ κεκερασμένον, id est, hyssopo temperatum. *Nonnus Theophylactus.*

Aliqui temere astruunt, ὑσσῷ περιθέντες scriptum antiquitus, quod illud telum Romanis visitatum vocaretur; sed quid? Hoc effugium etsi non inconcinnè diceretur. Hyssopum vero multis de causis siue spongiæ siue calici vel iniecerunt, vel affixerunt, quod eius vsus frequentissimus in veteri lege & cæremonijs extiterit. Primo quidem in Exodo præcepit Dominus, vt fasciculum hyssopi tingerent *Exod.12.* in sanguine agni, & ex eo superliminare & vtrumque postem aspergerent. Deinde vt tingeret alterum passerem leprosus *Leuit.14.* mundandus in sanguine passeris immolati, cum ligno cedrino, & cocco & hyssopo, quo aspergeret sacerdos septies illum vt purgaretur. Tertio vt in sacrificio pro *Num.19.* peccato, eoque homine qui immundum tetigerit, hyssopo aspergeretur & tentorium & tota supellex eius & omnes homines ex contagione polluti. Est ergo hyssopus figura ac typus sanguinis Christi miseros nos peccatores ab exterminatore

ſeruantis, à lepra immundaq; peccati pollutione perpurgātis. Habet namque hyſſopus, vt volunt medici, & purgandi vim internam, maxime pulmonem, & animi deliquium paſſos erigendi. Vnde recte

Pſal. 50. Dauid ait: *Aſperges me Domine hyſſopo & mundabor, lauabis me & ſuper niuem dealbabor*, ad

D. Auguſt. lib. 20. de doctrina Chriſt. cap. 15. ſanguinem Chriſti reſpiciens. D. Auguſtinus de herba illa refert, quod ſit humilis, ſed magna eius vis ſit: ſic mors Chriſti humilis quidem illa videtur & abiecta: ſed magna eſt eius virtus. idem omnino docet Suidas. Sed de hoc calice, quem in cruce pendens guſtauit ſatis dictum eſt, nunc ad ipſam Paſſionem gradum faciamus.

Calicem Paſſionis eius & mortis etiam hic accipi certiſſimum eſt, vbi quis duntaxat illa verba orationis eius in horto ter repetitæ penſiculate peruoluerit. *Pater ſi*

Matth. 26. Luc. 22. Marc. 14. *poßibile tranſeat à me calix iſte: veruntamen non ſicut ego volo ſed ſicut tu*. Item. *Pater ſi non poteſt hic calix tranſire à me, niſi vt bibam illum, fiat voluntas tua*, quem ſermonem & tertio orauit. Eundem calicem num bibere poſſent, ex filijs Zebedæi ſciſcitatus eſt, dum mater ambitione ebria & fallaci mundi ſollicitudine æſtuans alteras

Matth. 20. ſedes à filio Dei pro vtroque temere & imperioſe depoſceret. Hunc calicem Creator noſter ſuper omnium noſtrum

ſanita-

sanitate ebibit, vt illam in nobis non modo labefactatam, sed plane conuulsam integritati pristinæ atque incolumitati restitueret. Hic reuera syncerus crater sanitatis est, quo sanitas deperdita redintegratur, non ille quo Principum, Regum, Magnatum amicitiam parasitico more venantur. Ostendi in Critice mea noxium esse illum calicem bibentibus, & in quorum gratiam ebibuntur in nullo proficuum, quam si libet, consule. O verum sanitatis calicem Redemptoris nostri? O germanum calicem salutis nostræ? per quem ab insania ad sanitatem, ab tenebris caliginosis ad lucem admirabilem, à morte ad vitam, a domibus luteis & damnabilibus ad æterna tabernacula, saluificasq; mansiones æternum traducti, asserti, vindicati sumus, per quem non modo corporis ægrimoniam propulsamus, & hiulcantes luxatosque à peccati pœna artus curamus, sed etiam animæ morbis omnibus medicamur, & vulnera facultatum eius præsentissimo hoc antidoto obducimus. Hæc vera victoria Vindicis nostri est & Imperatoris, qua suũ exiliũ nostri causa susceptum patria, ignominiã nostram suam factam gloria, sanguinarij dubijque belli ad nostram salutem in sua carne suscepti aleã, immortali, nullorũq;

In haustum sanitatis.

século.

ſeculorum iniurioſa memoria laboratu-
ro triumpho permutauit. *De torrente in*
Pſalm.103. *via bibit, propterea exaltauit caput. Humiliauit*
Philip.2. *ſemetipſum & factus obediens vſque ad mortem:*
propterea Deus exaltauit illum & dedit illi no-
men ſuper omne nomen, &c.

Nunc de Sacroſancto Euchariſtiæ
calice paucis agamus, qui ſacramentalis
eſt, & ex ſeptem illis gratiæ fontibus,
quibus gratiam ſuam ac chariſmata diſpẽ-
ſat ſeruator noſter vnus, quem ipſe verus
Pſal.109. Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſe-
Gen.14. dech accepit, benedixit, cœleſtique patri
Matth.26. obtulit, & duodecim ſuis Apoſtolis in
Mar.14. vltima cœna tum porrexit, tum vt illi a-
Luc.22. lijs porrigerent in mandatis dedit: De
1.Cor.10.11. quo copioſe ſatis tres Euangeliſtæ tra-
ctant, & D. Paulus apertis verbis eiuſdem
inſtitutionem ſalutiferam proſequitur: de
quo apud Theologos & caſuum arbitros
prolixè ſatis agitur. Hic calix accuratè à
calice dæmoniorum diſcernendus eſt.
vnde præclarè ait Apoſtolus: *Quæ immo-*
lant gentes, dæmoniis immolant, non Deo. Nolo
autem vos ſocios fieri dæmoniorum. Quia non po-
teſtis calicem Domini bibere & calicem dæmoni-
orum. Non poteſtis menſæ Domini participes
eſſe & menſæ dæmoniorum. Eodem prorſus
nullam familiaritatem fas eſt conttahe-
re, & quidem domeſticam cum Luthera-
nis

nis, Caluinianis, & Anabaptiſtis alijſque eiuſdē infamis tribus contribulibus; quandoquidem apud illos nec calix nec menſa Domini eſt, ſed calix & menſa dæmoniorum. Cæterum hic terminus hæreat.

CAPVT IX.

De pleriſque etiamnum in S. Scripturis commemoratis calicibus, in quorum gratiam etiam pleraque loca difficilia explicantur.

Ponſa illa notiſſima in Cantico canticorum meminit cuiuſdam calicis ſeu poculi aromatite pleni, cum ait: *dabo tibi poculum ex vino condito, & muſtum malorum granatorum meorum*. Qui vtique fides eſt per dilectionem operans, omnibuſque Christianis virtutibus exornata. Hunc calicem inprimis carum Deus habet, quandoquidem ab illo merè gratuite accipimus, & vt ipſemet ait: *Sine me nihil poteſtis facere*. Hic aromatites, ſeu vinū vario aromatū genere conditū, non eſt niſi merè gratuitum donum diuina liberalitate nobis conceſſum: ideoque illo calice, non tanquam proprio gloriatur ſponſa,

Cantic. 8.

Ioan. 15.

ſponſa: ſed tanquam monili à Deo ſibi do-
nato delectatur. *Deinde* gloria quoque be-
atorum calicum viuis eſt quam diuina cle-
mentia omnibus ſuis electis in mercedem
laborum bonorumque operum præpara-
Pſal. 15. uit. *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis*
mei: quia faciem ſuam oſtendet, & diuinæ
ſuæ eſſentiæ omnibus electis viſionem
Matth. 26. communicabit. Hunc calicem Chriſtus i-
bidem ſatis perſpicue exprimit. *Amen dico*
vobis non bibam de hoc genimine vitis, priuſquā
illud bibam nouum in regno patris mei. Ad hunc
calicem, potumque deſiderabilem nos
Cant. 5. exhortatur Scriptura. *Bibite amici mei, &*
Gen. 43. *inebriamini cariſſimi.* Ibi verus ille Ioſeph
gratioſum illud ſympoſium cum fratri-
bus ſuis agitabit, illudque Pſalmi exeque-
Pſal. 25. tur. *Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, &*
torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quæ hic
conuiuia magnates adornant Regumque
purpuratorum nati, vbi in lectulis aureis
& argenteis, in alarotis ſiue pauimentis
Heſter. 1. Parijs aut ſmaragdinis, ſitis, accubetur tē-
poraria ſunt, & ab ipſis etiam Curculio-
nibus ac paraſitis faſtidita: at illa ſuper a-
ſtra conuiuia Cœlicolarum nunquam ter
minantur, calicemque gloriæ & maieſta-
tis iugiter ori ſuo admouebunt, nec ſub-
mouebunt vnquam. O quam potus dul-
cis erit gutturi? O quam crater ille precio-
ſus?

ſus? *Calix meus inebrians quam præclarus eſt,* quem glorificata anima quoad læta illa arua tenuerit, guſtabit, bibet, ebibet. *Pſal.* 22.

Cæterum vt beatorum gloria calix eorum eſt & potus optatiſſimus Electorum; ſic è contrario tam pœna ſenſus, quam pœna damni, cæteraque perduellium Chriſtianorum gentiliumque tormenta calix eorum execrabiliſſimus vocitãtur. vnde Pſalmographus: *pluet ſuper peccatores laqueos, ignis, ſulphur & ſpiritus procellarum pars calicis illorum.* Hoc hoſpitali poculo ſuos eheu in æternum domeſticos familiaresq; excipiet diabolus, hunc omnibus calicem ex ordine in æternum epotandum præbebit. Nec immerito. Cum enim aduerſus Deum immortalem impie arma inſtar gigantum, arripuerint, & iura eius ac leges non tantum non acceperint, verumetiam ex eorum proteruo contemptu ſe magis conſcelerarint: ſubmittit eiuſmodi carnifices qui delictorum pœnas ineluctabileis iugiter exigant. Quandoquidem vt Dominus eorum eſt, ſeruos ſuos non conductos pretio, ſed nobiliſſimo ſanguine ſuo emptos & redemptos coercere habet, & vt iudex in carceres, cippos pœnasq; quibus maleficos afficere leges dictant imperare. *Recipiet quippe quilibet prout geßit in corpore ſuo ſiue bonum ſiue malum.* *Pſal.* 60.

Præte-

3.Reg. Præterea templum Hierosolymitanũ vt ex decursu fabricæ eiusdem colligere est, suos consecratos calices & vasa habuit ad sanctos vsus in ministerio diuino destinata, quibus in ciuilibus prophanisque conuiuijs abuti piaculare fuit, & funestissimis haud raro flagellis à Deo vindicatũ. Vnicum exemplum Balthasaris Regis temulenti adducam, vnde eiusmodi sacrilegorum pœnas facile condiscimus: quanquam etiam in noua lege o Romane Ecclesia perplura suppetant, quibus illos cælitus fulminatos scimus, qui altarium paramẽta, ciboria, repositoriaque SS. Sacramenti prophane violarunt. verba Danielis ita se

Daniel 5. a.2. habent: *Præcepit ergo Rex iam temulentus, vt afferrẽtur vasa aurea & argẽtea quæ asportauerat Nabuchodonosor pater eius de templo quod fuit in Ierusalem: vt biberet in eis rex & optimates eius, vxoresque eius & concubinæ. Tunc allata sunt vasa aurea, quæ asportauerat de templo quod fuerat in Ierusalem: & biberunt in eis rex & optimates eius, vxores & concubinæ illius. Bibebant vinum, & laudabant deos suos aureos & argentes, æreos, ferreos, ligneosque & lapideos. In eadem hora appaeuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ, & rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc facies regis commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum: &*

compa-

compages renum eius soluebantur, & genua eius ad se inuicem collidebantur. Quod si Deus in veteri lege tam illos sacrilegos corripuit, qui cõsecrata resecrare & ad vsus prophanos conuertere attentarunt, quibus illos plagis affliget, qui in noua lege sacratissimam templorum auream argenteamque supellectilem, in equorum phaleras, aureaque lupata, in gladiorum capulos, in meretricum lenonumque torques, & redimicula conflando, transformant. Quæ non Picarditæ in Bohemia, Caluinosequi in nobili Belgio, in Britannia impurati Puritani, in Gallijs sanguinarij Hugonotti eiusmodi affinia & abominanda sacrilegia designarunt? Gliscentia primum occulte in Romanam odia Ecclesiam tam diu admotis hæreseos facibus aluerũt donec in manifestarias rapinas, sacrilegia, spolia Ecclesiarum prædiuitum grassante late flamma eualescerent. Vasa illa vmbratica erant, & non nisi typus nostrorum: in illis figura, in hisce nostris veritas tractatur & continetur.

Denique B. Ioannes Apostolus in sua Apocalypsi magnæ illius meretricis Babylonicæ meminit, etiam abominandum calicem manu gestantis. *Vidi, inquit, mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem capita septem* *Apoc. 17. & 18.*

Cornua decem. Et mulier erat circundata purpura & coccino, & inaurata auro & lapide precioso & margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione & immunditia fornicationis eius: de vino fornicationis eius biberunt omnes gentes, & omnes Reges terræ cum illa fornicati sunt & mercatores terræ de virtute deliciarum eius diuites facti sunt. Per hanc mulierem aliis interpretationibus omissis, hæresis non incommodè accipitur, cum qua, vt pro dolor nimis notum est, multi Principes & Reges, multi Comites, multi Barones, multi nobiles & ignobiles, ciues, negociatores fornicati sunt, & ex calice eius omni immundicia & abominatione pleno, nimirum, mendacijs, hæresibus, adulteriis, schismatis, quæ Sancta Mater Ecclesia & Scriptura nomine fornicationis complectitur, auidè biberunt, atque adeo ebriosi facti sunt, vt huc illucque lapsabundi corruerent. Nam quemadmodum qui potus est, nec pedibus insistere nec sursum se potest erigere: Sic quoque quicunque ex huius impudicæ & multicipitis mulieris poculo bibit, adeo erroneum cerebrum accipit & furiosum, adeo pedes caducos, vt nesciat, qua eundum sibi in rebus fidei

sit.

ſit. Quare ab hoc calice omnes zeloſè caueant, nec ab aureis argenteiſque veſtimentis, à margaritis gemmsique precioſis quibus ſeſe hæc Babylonica meretrix expinxit, decipi ſe patiantur. Præſertim cùm aurum ſacrarum litterarum gemmaſque bibliorum obtrudant, quæ ad ſpeciem tenent, non ad ſalutem, vt Auguſtinus ait. Fucus illius & purpuriſſa quibus mortuariam ſuam elegantiam formamque ementitur, ſunt ſacræ paginæ. Vnde hic calix diaboli eſt, cum à patre mendacij non ſtantis in veritate proficiſcatur, cuius hi pſeudoprophetæ ſeſe pediſequos eſſe gloriantur. Reliqui ſuperiores vel Dei opus ſunt, vel eo permittente grauiſſimie de cauſis à nobis ſumendi. Sed de his hactenus.

CAPVT X.

Monentur, omnes vt à Sybaritica mollicie, ab immoderato somno, à malis bibendi artibus, & perperam inueterata Germanorum consuetudine abstineant, motu vindictæ diuinæ &c. Item remedia quædam ἀλεξίκακα. Cum paræneſi, Neſcis quid ſerus veſper vehat.

Ex ijs, quæ de ſomno mortalium ſiue naturali ſiue non naturali, hoc eſt miraculoſo vel præſtigioſo, alijsque id genus ſomnolentijs dixi, eo colliniant, vt partim à molli & delicatulo ſomno Chriſtiani ſibi temperent, partim vt à malis artibus per ebrietatem tentatis & per barbaricos hauſtus ſomnificos factis, impenſe abſtineant. Poſſunt enim in hoc Syntagmate noſtro videre, quid non periculi ipſiſmet ex immoderato ſomno immineat: præſertim ſi excurere & ſubnotare velint, quid non mali ſagæ & trivenefici huiuſmodi dormientibus precum armatura, ſignique crucis clypeo deſtitutis poſſint accerſere, & irrogare: vtpote quibus velut illi Tyranno, cui ſuper impia ceruice pendeat diſtrictus enſis,

ensis, & ex vna temporaria miseria in æternam illam protrudatur. Alcinoi catuli non sumus; nec sponsi Penelopes, quibus curæ fuit, assiduo curare cuticulam Sole, & Lasciuiæ signa in castissimæ Penelopes domo impie e gere. Herculis malunt in bibendo, quam in laborando æmuli censeri, qui illo vase, quod epotarat, pro nauigio vsus, mare traiecit. Miramur forsan Smindyridem Sybaritam in tantam luxuriam mollitiemque prolapsum, vt omnes alios Sybaritas anteuerteret. Iccirco, quandoque cum in rosarum folijs procumberet, in ijsque somnum capiens expergefieret, ait, se pustulas corpori suo ex nimia lectorum duritie impressas habere. Miramur forsan Alexandrum Magnum, qui quinta die mensis perpotauit apud Eumæum, sexta crapulam edormiuit, neque plus eo die dixit, quam quod surrexit, & ducibus de crastina profectione mandata dedit, inquiens eam summo mane futuram. Septima deinde die epulatus apud Perdiccam, se rursus vino ingurgitauit, & octo dies dormiuit. Decimoquinto dierum vino iterũ indulsit, & sequenti tẽpore solito more crapulam decoxit somno. Vigesimo quarto die cænauit apud Bagoam. Distabat à Regia Bagoæ domus stadijs decem, post tertio dormiuit. An-

Ælian. li. 9. c. 28. de var. Histor.

Idem lib. 3. ca. 7.

non ideam somnificorum haustuum expressit Alexander, quos ad somnum conciliandũ accipiunt Germani? qui viuere sine bibere, mortem putant; qui vino largissimo non accersere somnum, caninum prandiũ aut cœnam vocant. Notus est nostratiũ madidus genius, qui à Bacchi Nymphis nutricibus ijs videtur insertus. Vide scenam. Refert Pontanus. Cum à Ferdinãdo Rege, Hippolytæ nurus, atque Alphonsi filij nuptię, apparatu splendidissimo instituerentur (erat enim dies decursionis hastatæ, flagitabantque sub sole cuncta) conuenerant mortales omnis generis ad spectandum, cumque plurimi ludorũ essent laudatores, vel plerique omnes admiratores potius, in media laudantium frequentia & plausu, sonora voce exclamat Germanus quidam: *O valeant ludi, atq; à me procul sint, quibus nemo bibit*, quasi vero non melius sobrij, quam temulentiæ furijs icti comœdi illi & gladiatores rem suam agere potuissent. Longe expeditior quilibet salutis semitam angustam decurreret, si antidotũ ad antelucanas vigilias aduocãdas adhiberet, quam si plenos crateras ad somni prolixitatẽ stabiliẽdã hauriret. Vobis ipsis sapite, rem vestrã agite Christiani, & in memoriã ingrediamini à quo, ad quid per quẽ, & quo modo vocati sitis. Eleganter illa

Iouia. Pontan. lib de Conuiuijs.

ter illa Medea apud Euripidē & prouide.
μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.
Odi sapiētem qui tibi ipsi sapiēs nō est. Neque enim sapis tibi neque animæ tuæ si tam impie ad stratum doloris procedas, & immanibus haustibus somniferis ęstuans, omniū precū Deo depēdēdarū immemor euadas. *Ebriosi certe regnum Dei non possidebūt.* I. Cor. 6.
Dic cum propheta, *eripe me de luto* vt nō in hæreā, *de lacu miseriæ, de luto fæcis.* Ille somnus sic accersitus, Inferni puteus est, qui *vrget super te os suū*, vt te absorbeat. Illa ebrietas sic introducta etiam in te pœnitentiæ auxilium interscindit, & salutaris emendationis portum obsidet, vt ad sobrietatis stationem nunquam perueniant illi olidi somni mercatores. Audiant interminantem Ioelem isti Endymiones, si possunt. Psal. 68.
Expergiscimini ebrij & flete & vlulate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine. Et Esa. *Ecce serui mei comedent, & vos esurietis. Ecce serui mei bibēt, vos sitietis. Ecce serui mei lætabūtur, & vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos cum contritione cordis vlulabitis.* Auerruncent Superi ne talibus & quidē meritis pœnis feriamur. Si mederi huic immoderato malo cōcupiscis, cogita & quidē vere, q̄d serus vesper tibi vehat an à somno ad mortē, an vero ad ægrescētē & tabidā vitā sis vigilaturus Nouissima tua Ioel. I. Esa. 85.
obocu-

ob oculos pone, quid nimirum facturus
Iob.31. *sis cum surrexerit ad iudicandum Deus*, quid re-
sponsurus. Carnis immoderatam lasciui-
am per mortificationem infrena, ne Hero-
diacas perpotationes conuiuiaque vesper-
tina frequentet. Temporis nobilem tra-
ctum mortuario somno transmittere no-
li, ne aliquando præteritorum annorum
memoriam incassum reuoces. Librorum
spiritualium & sacrarum paginarum lecti-
Sap.16. one delectare, *& sermo tuus Domine sanabit*
omnia. Pijs instanter precibus soporiferæ
Symb. Pythag. temulentiæ vires incide, & cogita te ἐκτὸς
λεωφόρου, bonorum, τὴν βαδίζειν oportere.
Non adeo momẽtaneã delectationẽ sopo-
Luc.22. riferi haustus concupisce, & quam glorio
sum fuerit edere & bibere super mensam
Domini in regno eus considera. Deniq;
eosdem socios quibus pergræcari tecum
volupe est, & pessimam fraternitatem po-
tandi tecum inire, non minus quam vi-
perinum morsum deuita; præstat enim il-
los tibi inimicos esse quam Deum tibi ad-
uersari. In lubrico stamus, in hoc vitæ no-
Eccl.9. stræ biuio, & *num odio vel amore dignisimus*,
Ibidem.11. nescimus. annon vigilãdum iuxta ac labo-
randum est, vt ad *austrũ non ad Aquilonem ca-*
damus, cum impossibile sit à delicijs ad deli-
cias gradum facere.

NESCIS QVID SERVS VESPER
VEHAT.

Vehat. Ex Satyris Menippæis Varronis citatur hic titulus tũ ab Agellio tum à Macrobio, quo non ipſiuſmet hominis modo, ſed omnium rerum humanarum & ſublunarium incertitudinem, & ex natura ſua progredientem miſeriam demonſtrat. Ideoque hominem bullam idem dictat, qui haut ſecus quam eiuſmodi pluuiatilis bulla ex propriæ infirmitatis impulſa diſſiliat, & ad illa receptacula deſcendat in quibus æternum manſurus ſit. Et quidem hominis ipſiuſmet improſperam ſortem & lacrymabilem cantatiſſimum illud Sphyngis ænigma ab Oedipo Colonæo detectum, abunde ſignificat: nimirum quod animal inter omnes terreſtres animantes eſſet, & quadrupes & bipes & tripes. Vt eleganter Burdegalenſis Poeta cõplexus eſt,

Heſiodus in Theog.

Auſon. Eidill. 15.

Qui bipes & quadrupes foret, & tripes omnia ſolus,
Terruit Aoniam volucris, leo, virgo triformis,
Sphinx volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Quicunque vero mortalium illius monſtri ænigma non poterat diſſoluere, is tanquam humanarum calamitatum ignarus per Sphyngem adductus ad prærupta montium dabatur in præceps. In infantia talis homo eſt, vt manibus pedibusq́; per

humum repat, ætate ineunte bipes sit, & in deuexa ætate Scipionem conducat. Interea vero quibus fortunæ aduersantis telis vita exponatur non repeto, cum omnibus pateat, hanc *vitam militiam* esse in exilio hoc nostro, & tanquam officinam vniuersarum calamitatum quibus diuinæ iustitiæ dextera quaquauersum nos impetit. De tēpore eiusque ærūnis in propatulo est nos de eo nullā posse nobis longinquitatē polliceri, cum *trudatur dies die, nōuæq; pergāt interire Lunæ.* Soles itē redeant & occidāt, vt in singula momenta nos eius abrumpendi metus circūsonet. Et si modo serenitas fortunæ affulgeat renidenti facie, mox eandē tristitia furioso vultu excipiet. Inter Heptalogo sapientū, & illud Solonis laudatissime, ὅρα τέλος μακρȣ̃ βίȣ celebratur. Specta finem longæ vitæ, quandoquidem ipsi nescimus quibus adhuc supremum Numen nos triturare casibus velit & exercere. Ideoq; eleganter Thessalis in illum finem respondit Philippus apud eloquentissimū Liuium: *Nondū omnium dierum solem occidisse.* Quis enim est, cui non cum dubia fortuna in lubrico vitæ huius depugnandū in dies?

Horat. lib. 2. ad 18. Catul.

Decad. 4. lib. 9.

Seneca in Thyeste.

Nemo confidat nimium secundis,
Nemo desperet meliora lapsis.

Nam in secundis rebus nihil in quenquam violenter ac superbe consulere oportet, nec præsenti cedere fortunæ, cum quid vesper ferat incertum sit,

inquit Liuius: & Sapiens noster ait, *in futurũ omnia seruantur incerta, vt cum timore & tremore salutem tuam opereris.* Vitrea sunt, quæcunque in mundanis palato tuo adlubescunt, dum coruscant, dum splendicant, franguntur & pessumeunt: Neque enim in humanis hisce vellem te Magni Dei prouidentiam sugillare, aut casu hæc omnia ita interuerti, perturbari, misceri putare, cũ omnia ordinata Dei dispositione fiant & cum consilio administrentur. Ideo in rem illam appositissime scripsit S. Basilius. *Caue,* inquit, *dicas temere factum est hoc, & sponte hoc contigit. Nihil enim inordinatum, nihil non præfinitum: nihil accidit frustra, nihil temere fertur, nec malum vllum euentum nec malam dixeris horam. Hæ namque ineruditorum & Christianorum disciplinam ignorantium sunt voces. Nõne duos passeres asse veneunt, & vnus ex ijs non cadit super terrã sine Patris volũtate? Quot capilli capitis? & vnus ex ijs nõ est apud Deũ in obliuione.* Proinde caue in Deũ culpã reijcias, aut diuinæ prouidẽtiæ tabulas eiusmodi intolerãda blasphemia adulteres. *Risus dolore miscebitur & extrema gaudij luctus occupat.* Quis latis originis culpã eluit: quis quotidiana delicta siue illa notoria siue clancularia sint, oculis nihilominus omnia vidẽtis aperta, digna satisfactiõe expiauit? Ideoq; illã volubilitatẽ & incõstãtiã huic lacrymabili affixit exilio, vt vigilarem⁹ sẽper & à nuptiis re

Decad. 5. lib. 5.

In Psal. 32.

uenientem præstolaremur. Vide rotã illã in ipsomet Saluatore nostro quomodo Rex salutatus ab omnibus, quinque diebus post illum triumphum in crucẽ ignominiosissime sublatus fuerit. Sic etiam in viridi ligno iustissimus Deus peccata vniuersi generis humani vindicauit. *Rosa quidem, inquit idem S. Basilius, in principio cũ à Deo creata spinis carebat: postmodum vero pulchritudini floris ad uncta sunt spinæ, quo voluptatis oblectamento inde capiendæ propinquo afficiamur dolore, recordatione delicti cuius caussa factum est, vt tribulos terra & spinas afferret.* Ceterum alibi adhuc longe dilertius idẽ Pater miseriam nostram adumbrat. *Rosa hic spinis est coniuncta, externa gratia molestiam obtegens, nos aperta voce contestans & dicens: quæ iucunda sunt vobis homines tristibus permixta sunt. Nam verè in humanis creatum est, vt nullum eorum syncerum sit sed confestim lætitiæ & hilaritati conglutinetur mœstitia, coniugio viduitas: puerorũ educationi cura & sollicitudo, fœcunditati abortus: vitæ splendori ignominia: prosperis successibus dispendia: delicijs fastidium: sanitati infirmitas. Florida quidem est rosa sed mihi tristitiam infligit. Nam quotiescunque florẽ hunc video, mei peccati admoneor, propter quod vt spinas & tribulos proferat condemnata est.* Illud ipsum vno disticho grauissime Thomas Morus Cancellarius & Martyr sub

Homil. li. 5. Hexamer.

Sermo de paradiso.

Henrico

Henrico Octauo Schismatico complexus est, cum ait;

Scilicet ex illa qua primum nascimur hora
Prorepunt iuncto vitaque morsque pede. — *Thomas Morus.*

Ægyptij certe lumine naturali eousque progressi sunt, vt vitę huius tragicã scenã, etiã in medijs voluptatibus inculcandã iudicarẽt, ne extra orbitã honestatis, suimet immemores vagarentur. Sceletũ enim, id est aridum inueteratũque cadauer, conuiuijs suis inferebant; dicentes, *Ede bibe, talis post mortem eris.* Vnde inhumanum est & tyrannicum prouidam futurorum curam cautelamque nos deponere, tametsi in hoc ærumnoso mundo, diuitiæ, honores, potentia, Mæcenates, clientes affluant.

Quem dies vidit veniens superbum, — *Seneca in Thyeste.*
Hunc dies vidit fugiens iacentem
Nemo tam diuos habuit fauentes
Crastinum vt posset sibi polliceri.
Res Deus nostros celeri citatos
Turbine versat.

Erat illa anilis persuasio Romanorum Imperatorum, vt si quando fortunam auream à prædecessoribus suis accepissẽt, tum demum cum imperiali purpura & felicitatem & eius perennitatem se adeptos ominarentur: at verò quam misere ludificati sunt, vel illorum miserabiles lanie- — *Colligitur ex Plinio li. 34. cap. 4.*

næ prodiderunt, vel parum fortunata imperij administratio demonstrauit. De Antonino Pio quod ad M. Antonium Philosoph. (cuius vtcunque imperiũ præclarum fuit) eandem moriturus transferri voluerit, Iulius Capitolinus testatur. Seuerus Imperator, cum duos post se filios relinqueret, illud vt ipsi vocabant sacratissimum simulacrum geminari volebat, vt alterum Bassiano Caracallæ filio, alterum Getæ transmitteretur: at cum mortis acceleratione se præpediri videret, iussit alternis diebus apud filios Imperatores nũc hunc, nunc illum fortunam auream hospitari: quod tamen Caracalla respuerat patre adhuc superstite. Vnde continuò Getam occidi iussit fratrem germanum, & abominandis sese sceleribus maculauit. Patrocinio nimirum Fortunæ aureæ tam præclara facinora Commodus Cæsar, Heliogabalus, Valerianus, &c. ediderunt, quapropter tanta felicitate scilicet donarentur. Etiamne in humanis Fortuna aurea ex adeo nobili metallo fallax est? Fallax vtique, quippe non quicquid splendicat aurum est, vt in vulgari prouerbio fertur. Aurea secula & ferrea & Neroniana fieri possunt.

Iul. Capitolin. in vita Anton.

Aelius Spartani in vita Seueri.

Fortuna sæuo læta negocio
Ludum insolentem ludere pertinax

Horat. li. 3. odorus.

Trans

Transmittit incertos honores,
Nunc mihi nunc alij benigna.

NESCIS quid serus vesper vehat, *nescis quid superuentura pariat dies*. Egregie ille Moguntinensium præsulum gemma Daniel ex Brendeliorum nobilissima prosapia hæc Symbola merito aureis describenda litteris in Liturgico libello annotarat, & in dies singulos percurrebat.

Vita breuis	*Victoria anceps.*
Forma Decipiens.	*Concordia fallax.*
Pecuniæ fluxæ,	*Senectus misera.*
Imperium inuisum.	*Mors felicitas.*
Bellum perniciosum.	*Sapiētiæ fama perēnis.*

Tam instabilem & fluxam rerum humanarum faciem ille Princeps adeo accuratè descripserat, vt hic sese in hospitio & non in domo, in via & non in termino, in exilio & non in patria esse cogitaret. Non habemus *hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus*. Intolerabile est viro cœlestia anhelanti, sic terrenis fæcibus adhærere, & ad cœlestes delicias æternum capessendas natum, porcorum siliquis insatiabilem ventrem opplere. Si DEVS venter est & vniuersa gloria nostra in confusionem mutabitur. præsertim cum venter fœnum sit, &

Cloaca, omnis denique immensis laboribus gloria captata flos fœni. *Vbi sunt Principes gentium, & qui dominantur super bestias quæ sunt super terram? Vbi sunt qui in auibus cœli ludunt, qui aurum thesaurizant & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum. Qui argentum fabricant & solliciti sunt, nec est inuentio operum eorum. Exterminati sunt & ad Inferos descenderunt, & alij eorum loco resurrexerunt.* Vbi pulcherrime humanam gloriam, eiusque fæculentam fallaciam effigiauit prophetes. Vbi enim sunt illi, qui diuersas monarchias condiderunt, & sibi nomina in terris ponere laborarũt, siue Assyrios, Persas, Medos, siue Græcos Macedonas, Romanos inspicias? vbi sunt? Fuerũt, *Perijt memoria eorum cum sonitu*, quo fortean ad erudiendum nos, & ad fugaces honorum facultatumque titulos fugiendos magistrorum, Ecclesiastarumqne pulpita perstrepunt. Cræsus Lydorum Rex opulentissimus audiat à Solone Sapiente, nullam pdsse nobis in hac vita perennem fœlicitatem obtingere, sed quamtumuis florere videamur, nihilominus illius floris caducitatem ex inopinato oppressi experiemur. Cum enim prœlio à Cyro Persarũ Rege victus esset, & ad rogum damnatus, salutarem Sapientis olim ad se accersiti doctrinam ad animum reuocauit. In medijs

Baruch. 3. cap.

Plutarch. in vita Solonis. Herodot. lib. 1.

dijs flammis quippe constrictus, eiusque purpuram oraque depopulantibus, exclamauit: O Solon, O Solon, O Solon, vtinam exuberantem in prosperis animum, aduersorum iam mihi sero obuenientium meditatione contraxissem. Verissimum illud est: *Sola ira Numinis procul, diuque abesse à rebus adeo secundis non potest*. Cyrus cognito Sapientis consilio Crœso dato, ante obitum neminem beatum esse, ne pari & ipse quoq, infortunio inuolueretur, dimisit. Nescis enim quid serus vesper vehat. Quid Adonibezech accidit in sacris paginis, qui in summo regni apice fulminatus, ingloriam vitā sub mensa Ducum Israelis traxit. Quid Valeriano Cæsari in ferrea cauea ab Sapore Persarum Tyranno circūducto? Quid Baiazethi primo, Turcorū Monarchæ à Tamerlane Scytha superato vsu venit? vt equum inscendenti Scythæ hamaxobio suppedanei scabelli loco seruiret. Quo die Orientis Imperator inaugurareturCæsareumque paludamentum, diadema, sceptrum cæteraque gestamina Cæsarum capesseret, ad illum adebat Cimentarius, rogabatque quodnam genus ex propositis lapidibus ad fabricandum sepulchrum secerneret. Caganus Auarum Toparcha victorijs frequentibus de Mauritij Cæsaris milite factus ferocior, intole-

Iud. 1.

Zonar. li. 2. Annal. Nicepho. lib. 18. cap. 29.

randum pene factum, crudelitatemque in eum ostendit, quem non nisi Sesostris Regis Ægypti exemplo ab asciticia tyrannide legatus auocauit. Is cum aureo vectus curru à quatuor Regibus iugalibus duceretur, vnius Regis respectum iugé ad rotam volubilem miratus est, sciscitatusque est ex illo quidnam retorta in rotam facies sibi vellet? respondit, Respicio illum rotæ gyrum volubilem, in qua quæ summa fuerant, ima fiunt, vt nobis pro dolor accidit. Rex mutato consilio factus moderatior, in libertatem eos asseruit. Iustinianus in triumphum Gelimerem Vandalorum Regem cum liberis ac coniuge ducẽs, sublato cachinno ridentem liberaliter vidit: & cum impotem illum suimet esse putaret, dixit se ridere humanæ vitæ vicissitudines, vt qui Rex fuisset, nunc seruiret. Nihil dicam de Saladino fortunatissimo Ægypti & Mammuluccorum Sulthano, qui defunctus iussit sibi pro pompa funebri præferri atri coloris obsoletam tunicam, cum hoc distecho per præconem dicendo: in quo hæc pauca pro multis finio:

Pompon. in vita Iustiniani.

Vixi diuitijs, regno, tumidusque trophæis,
Sed pannum heu nigrum non nisi morte tuli.

Iouius lib. 1. Elogior. de Vir. illust.

Nunc vero quemadmodum ignorarunt illi & tempus suum & euentum rerum

futura-

futurarum: perinde nos præterit, in quo puncto vitæ nostræ ille ſerus veſper fatalem horam aduecturus ſit: in quo diſcrimine ætatis Sphyngis verificandum ænigma ſit. Ac proinde grauiſſimum ſcelus ſit, adeo obbruteſcere in vino iſtis hauſtibus ſoporiferis, vt nec Deum nec hominem timeas: cum omnia humana, vita, tempus, honores, opes tenui filo pendeant: & citius quam veſper ingruet, abrumpantur. Omnia in turbine, in gyro, in rota interuertũtur & pereunt. Vmbra ſunt, telæ areanarnm ſunt, vtpote vmbræ trãſitus, vmbra vmbræ, immo pictum vmbræ ſomnium. Denique Nihil. Quid ergo ſpondes homuncio hic tibi perpetuitatis, cum neſcias quid ſerus veſper aduecturus ſit. Hinc ilie apud Plinium Xerxes, qui numeroſiſſimo milite Græciam ſubacturus ad Thermopylas conſederat & non modo continentem cxercitu ſuo contexerat, verum etiam ipſummet Oceanum Boſphorum nauibus ſtrauerat, vt compedibus Neptunum vincire, & mare tanquam eius Domitor, ſcutica, vt in ſcholis Magiſtelli, deſcribere diceretur, illã vitæ noſtræ miſeriã defleuit. Vtar verbis Plinij Iunioris: *Quid enim tam circũciſum, tã breue quã vita hominis etiam longiſſima? Tam anguſtis terminis tanta multitudinis Viuacitas circumſcribitur,*

 vt mihi

vt mihi venia non solum, sed etiam laude videantur dignæ regiæ istæ lachrymæ. Nam ferunt Xerxem cum immensum exercitum oculis obiuisset, illachrymasse, quod tot millibus tam breuis immineret occasus. Præcario quippe data est, & cum creditor eam reposcit, reddenda est vita nostra, quamtumuis vmbratica sit & euanida. Quid nobis cum immoderatis haustibus somnificijs est commercij? quos vt sua figmenta, Deus, quos ratio, quos natura ad præclarissimam viuendi portionem transtulit? Christianorum non est in diem viuere, quod barbarorum est, quibus melior vita iure merito denegatur, quos ætatula breuicula finit ludere, esse, amare, vt cum Comico loquar. Recte Menander.

Plautus in Bacchid.

Menander.

Τυφλὸν τε καὶ δύςηνον τ᾽ ἀνθρώποις βίος.
Cæca & parum fœlix vita est mortalum.

Et Augustin. *Quid est diu viuere nisi diu torqueri, & breues dies viuere, quam multis miserijs repleri?* Quare vigilandū potius est nobis, vt si quando veniat Dominus possimus ei cū lampadibus præparatis instar sapientum virginū occurrere. Recte Plinius ad Vespasianum. *Vita hominis Vigilia est*, nō torpidas somnus, & ignauissima sonitus ronchorum. Vere vigilia: *Vigilate quia nescitis diem neque horā.* Hoc gymnasium iustorum, hæc perennis Christianorum palæstra est,

Dei verb. Domini serm.17.

Plin.in Præfat. N.H.

quibus

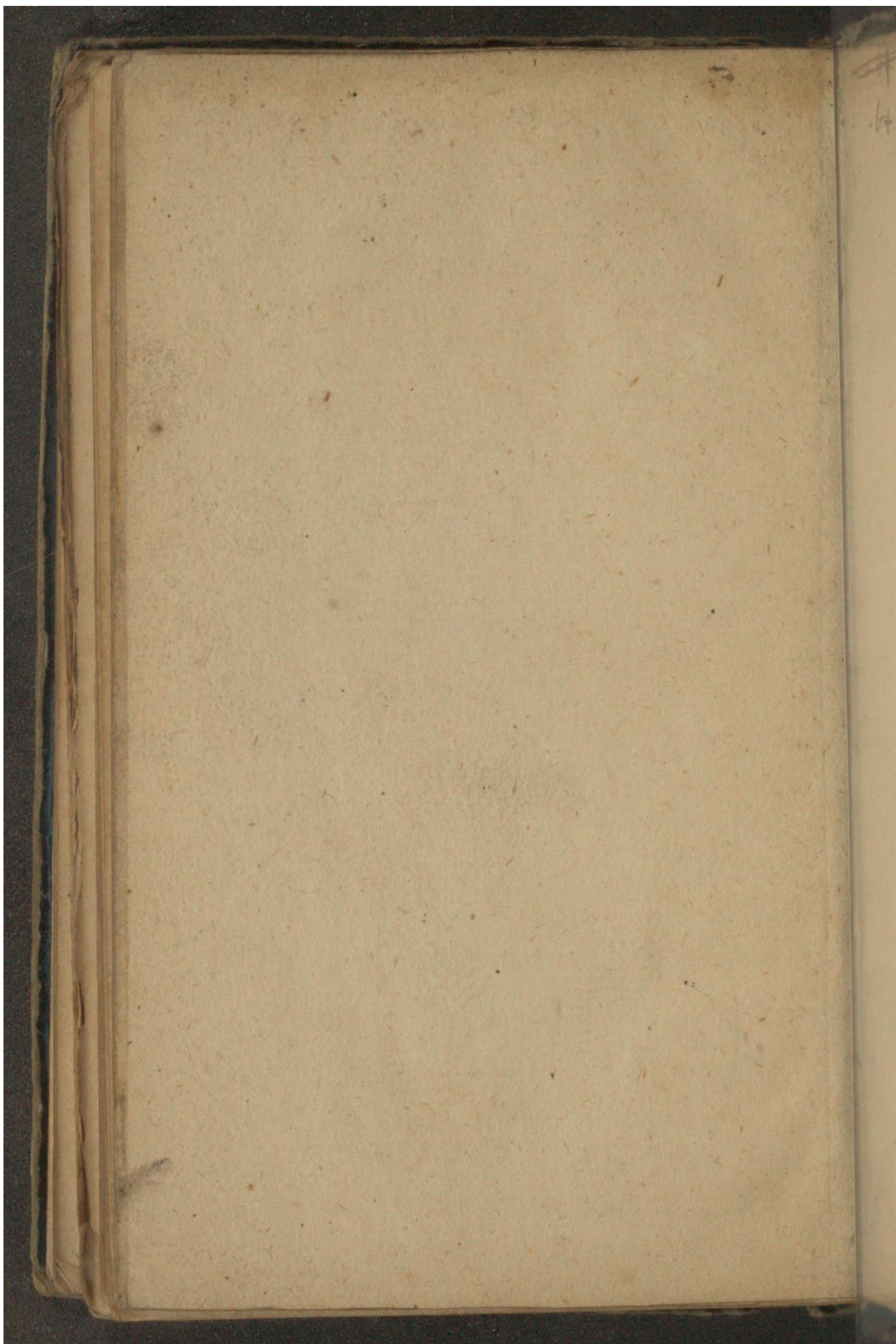
quibus nequaquam in hoc turbulento mari cum Iona dormiendum secure. Audi Isaiam intonantem, & imitare: *super speculam Domini ego sum, stans iugiter per diem & super custodiam meam ego sum totis noctibus*. non autem calicem soporis epoto, non somnificis haustibus fœde inebrior, qui fronti meæ regalibus characteribus, Nescio vos inscribunt, & velut scabiosam pecudem carnifici, non vero pecuario magistro Pastorique reseruant. *Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua, ne nudus ambules*. Nescio quo mometi periodus vitæ tuæ abscindenda sit. Vigila.

Isai. 28.

Apoc. 16.

NESCIS QVID SERVS VESPER VEHAT.

~~64~~
.64